

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
ในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์

ของ

ศศิธร ธรรมโสภิต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2553

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
ในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์

ของ

ศศิธร ธรรมโสภิต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนใน
โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ศศิธร ธรรมโสภิต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2553

ศศิธร ธรรมโสภิต. (2553). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูใน 4 ด้าน ได้แก่ การจัดทำหลักสูตร การวัดและประเมินผล การสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 123 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t - test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก
2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ จะมีความพร้อมและได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และความร่วมมือจากครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ มีบุคลากรน้อย และขาดครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดทักษะความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

THE ROLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN APPLYING LOCAL WISDOM TO
TEACHING AND LEARNING IN PRIMARY SCHOOLS OF KLONGSAN DISTRICT OFFICE
UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION.

AN ABSTRACT

BY

SASITHORN THUMSOPITH

resented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

May 2010

Sasithorn Thumsopith. (2010). *The Roles of School Administrators in Applying Local Wisdom to Teaching and Learning in Primary Schools of Klongsan District Office under the Bangkok Metropolitan Administration*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst. Prof. Dr. Puongrat Kesornpat.

The purposes of this research were to study and compare the roles of school administrators in applying local wisdom to teaching and learning in primary schools of Klongsan District Office under the Bangkok Metropolitan Administration according to teachers' opinions in 4 aspects: developing curriculum, measurement and evaluation, supporting resources, and developing learning environment in schools. The samples were 123 teachers in the primary schools of Klongsan District Office under the Bangkok Metropolitan Administration. The employed research instrument was a five-point rating scale questionnaire with the alpha reliability of .9626. The statistics used for data analyses included percentage, mean, standard deviation, t - test, and One - Way ANOVA.

The findings revealed as follow.

1. The school administrators' roles in applying local wisdom to teaching and learning, overall and individual aspects, were at the high level.

2. The school administrators' roles in applying local wisdom to teaching and learning, overall and individual aspects, according to the opinions of the teachers in different subject groups were not different.

3. The school administrators' roles in applying local wisdom to teaching and learning, overall and individual aspects, according to the opinions of the teachers in large-sized and small-sized schools were significantly different at .05 level.

4. The school administrators' roles in applying local wisdom to teaching and learning in the large-sized schools were found to have readiness and have supports in terms of budget, personnel and cooperation of local wisdom teachers in the community. The small-sized schools got insufficient budget, had small numbers of personnel, and lacked local wisdom teachers who are knowledgeable in transferring local wisdom skills.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาและความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ ประธานกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ ท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยฉบับนี้ทุกขั้นตอน ทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัย อีกทั้งท่านยังเป็นแบบฉบับของอาจารย์ที่ทุ่มเทให้กับศิษย์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภาภักดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณรัตน์ ตันท์เจริญรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขให้งานสารนิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.จากรุวรรณ พลอยดวงรัตน์ นายอุดมศักดิ์ นาดี นายโสภณ คำเนิ่งเนตร นางนภาวัลย์ จุลเสวก และ นางสาววีรวรรณ ยุทธนากรชัย ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยจนสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้บริหารสถานศึกษาและคุณครูทุกท่านในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เสียสละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่งในการตอบแบบสอบถามให้ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นจริง ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จไปด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ นายอัมพร นีละโยธิน คุณแม่เมณฑกาญจน์ ธรรมโสภิต นางสุชาดา โกมลมาลย์ นางระเบียบ เขียวชาญ นายสายทอง โพธิ์น้ำเที่ยง ญาติพี่น้อง พี่ๆ เพื่อนๆ ภาควิชาการบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ รุ่นที่ 17 และครูโรงเรียนวัดสุวรรณทุกท่าน ที่ให้กำลังใจและเป็นกำลังใจที่ดีตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัย

คุณค่าและประโยชน์ทั้งปวงจากการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบคุณความดีแก่ บิดา มารดา และคณาจารย์ทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งหลายให้แนวทางการศึกษาและการดำรงชีวิตอันทรงคุณค่าแก่ผู้วิจัย

ศศิธร ธรรมโสภิต

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	5
	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	5
	ตัวแปรที่ศึกษา	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	6
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
	สมมติฐานในการวิจัย	11
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา	12
	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด	
	การศึกษา	17
	การจัดทำหลักสูตร	19
	การวัดและประเมินผล	25
	การสนับสนุนทรัพยากร	28
	การจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน	31
	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	35
	ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น	35
	ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น	36
	ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น	38
	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตคลองสาน	45
ประวัติความเป็นมาเขตคลองสาน	45
ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตคลองสาน	47
งานวิจัยที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	54
3 วิธีดำเนินการวิจัย	61
การกำหนดและเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	61
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	62
การเก็บรวบรวมข้อมูล	63
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	63
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	64
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	66
การวิเคราะห์ข้อมูล	66
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	83
การจัดกระทำข้อมูล	84
สรุปผลการวิจัย	85
ข้อเสนอแนะ	89

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	90
ภาคผนวก	99
ภาคผนวก ก.....	100
ภาคผนวก ข	105
ภาคผนวก ค	107
ประวัติย่อผู้วิจัย	116

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดของโรงเรียน	62
2 จำนวนและร้อยละของครูผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และขนาดของโรงเรียน	67
3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติในบทบาทการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม 4 ด้าน	68
4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติในบทบาท การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของ ผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดทำหลักสูตร จำแนกเป็นรายชื่อ	69
5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติในบทบาท การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของ ผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล จำแนกเป็นรายชื่อ	70
6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติในบทบาท การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของ ผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสนับสนุนทรัพยากร จำแนกเป็นรายชื่อ	71
7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติในบทบาท การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของ ผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จำแนกเป็นรายชื่อ	72
8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติในบทบาท การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามกลุ่มสาระ	73
9 ค่าความแปรปรวนบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้	76
10 เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดการเรียนการสอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน	77

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย10

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ดังนั้นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่ปวงชนทุกคน จึงเป็นภารกิจหลักของรัฐบาลในทุกประเทศ สำหรับประเทศไทยนั้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้ การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชาติให้เป็นบุคคลที่มีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยรัฐบาลจะต้องจัดให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่ต้องเก็บค่าใช้จ่าย และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ มีการพัฒนา ปรับปรุงการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้มีการพัฒนาวิชาชีพและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ (ราชกิจจานุเบกษา. 2542: 9)

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีเอกลักษณ์ มีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมเป็นปึกแผ่น มายาวนาน มีความสามัคคีกัน เอื้ออาทรและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นเครื่องช่วยค้ำจุนให้สถาบันหลักของสังคม ทั้งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ตลอดจนสถาบันครอบครัวสามารถยึดเหนี่ยว จิตใจคนในชาติอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง การเป็นสังคมที่ยืดหยุ่นเปิดกว้าง สามารถประสานประโยชน์ ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมที่หลากหลาย และเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญในการลดความเสี่ยงจากกระแส โลกาภิวัตน์ ดังนั้นการระดมทรัพยากรทุกฝ่ายในสังคมให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคนให้มีความรู้ ทักษะและมีความพร้อมที่จะปรับตัวให้รับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมจึง เป็นเรื่องสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544: 9 - 10) ซึ่ง การจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาได้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ เข้ามา สูโรงเรียน เพื่อให้ช่วยเหลือในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน เพื่อให้ทันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ และ การรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศ หรือจากภายนอกชุมชนจะต้องประสานควบคู่กับความเข้าใจ และ ตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา ภาษา และวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นและสังคมไทย เพื่อประโยชน์ใน การพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ. 2535: 28)

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา ทำให้หลาย ๆ ฝ่ายได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นบุคคลในสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ อีกทั้งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการบัญญัติไว้ในมาตราต่างๆ ดังนี้

- 1) ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง รวมทั้งส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย (มาตรา 7)
- 2) ในการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องสอดคล้องกับความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อเนื่อง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (มาตรา 27)
- 3) ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน (มาตรา 29)
- 4) ในด้านบุคลากรทางการศึกษา แม้ว่าจะมีครูคนาจารย์เป็นหลัก แต่ในหลักการแล้วคงไม่เพียงพอที่จะบูรณาการในการเรียนการสอนได้ จึงให้หน่วยการทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ตลอดจนยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา (มาตรา 57) (เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2547: 117)

การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน ชุมชนมีภาระถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จึงต้องมีภาระรับผิดชอบต่อการศึกษาของเยาวชน ซึ่งเป็นลูกหลานของคนในชุมชน กรรมการสถานศึกษาและคณะครูเป็นผู้ที่ชุมชนมอบหมายให้รับภาระการศึกษาบางส่วน ไม่ว่าจะผลการศึกษาจะออกมาในรูปใดย่อมมีผลกระทบต่อชุมชนอย่างเลี่ยงไม่ได้ (สุรศักดิ์ หลาบมาลา. 2546: 5) ดังนั้นทั้งครูและผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพชุมชนทั้งที่เป็นปัญหาและเป็นแหล่งภูมิปัญญาของชุมชน อีกทั้งต้องรู้จักทำงานเป็นทีมสามารถทำงานร่วมกันภายในโรงเรียน และดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ (กาญจนา บุญส่งและคณะ. 2545: 49) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่สถานศึกษา นับว่าเป็นสิ่งสำคัญของผู้บริหาร ครู และท้องถิ่นในการที่จะสร้างคุณภาพการศึกษาให้ก้าวสู่สากล ตามที่ อุดม เหย็กวิงส์ (2546: 1) กล่าวว่า ความรู้ใหม่ๆ เป็นแนวทางในการพัฒนาไปสู่อนาคตที่กว้างไกล แต่พื้นฐานความรู้

เก่าๆ นับแต่อดีตมา ก็ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานที่มั่นคงในการคิดค้น สืบค้น และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดคุณค่าอย่างมหาศาลได้ เช่นเดียวกับ ถวัลย์ มาศจรัส (2546: 1) ให้ความเห็นถึงความตระหนัก ความซาบซึ้ง การเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยจะเกิดขึ้นมิได้เลย หากอนุชนรุ่นหลังมิได้รับรู้ เรียนรู้ และศึกษาถึงความเป็นมาของภูมิปัญญาไทยอย่างเป็นระบบ ดังที่ ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540: 1) กล่าวว่า ต้องมีการรวบรวม วิจัย ยกย่อง พัฒนา และถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อมิให้ภูมิปัญญาไทยสูญหายไปจากสังคมไทย ตามที่บรรพบุรุษของเราได้กระทำมาหลายชั่วอายุคน กระบวนการที่จะทำให้ภูมิปัญญาไทยกลับคืนมาได้คือ กระบวนการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ

ผู้บริหารควรมีบทบาทเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน เป็นผู้นำในการบริหาร โดยยึดแนวทางในการบริหารแบบประชาธิปไตย เป็นผู้นำในด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน เป็นผู้นำในการพัฒนางานวิชาการ ประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษา เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาและเป็นเอกลักษณ์ขององค์กรในทางสร้างสรรค์ เป็นผู้นำในการบริหารงาน โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้ และจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา (กรมวิชาการ. 2544: 5) ส่วนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหาร ต้องมีการกระจายอำนาจ เน้นการเป็นท้องถิ่นที่เชื่อมโยงในระดับภูมิภาค ต้องมีกลไกตั้งทรัพยากรท้องถิ่นมาจัดการศึกษา สถานศึกษาต้องวิเคราะห์บทบาทของตน ต้องศึกษาชุมชน เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร และพัฒนาการศึกษาทุกรูปแบบที่จะผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาอื่นๆ (เวทวรินทร์ ฉ่ำสันเทียะ. 2541: 114) สำหรับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) จัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) จัดทำแผนการสอนและเตรียมการสอน 4) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอน 5) วัดผลและประเมินผล (นิคม ชมพูนุท. 2548: 63 - 70) โรงเรียนในสำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 7 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดเศวตฉัตร โรงเรียนวัดทองเปลง โรงเรียนวัดสุทธาราม โรงเรียนวัดทองนพคุณ โรงเรียนวัดทองธรรมชาติ โรงเรียนวัดพิชัยญาติ และโรงเรียนวัดสุวรรณ ได้มีนโยบายให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน จัดให้มีการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์จริงจากการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ จึงนับว่าเป็นการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่มุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา จึงต้องการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยทำให้ทราบข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูใน 4 ด้าน ได้แก่ การจัดทำหลักสูตร การวัดและประเมินผล การสนับสนุนทรัพยากร การจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฏิบัติการสอน ในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการแนวทางในการปรับปรุง การปฏิบัติ และพัฒนาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จาก 7 โรงเรียน จำนวน 180 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2552 จำนวน 123 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขนาดโรงเรียนโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของเครซี; และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608 - 610) จากนั้นจึงทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการเทียบสัดส่วน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ได้ครูปฏิบัติการสอนโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 27 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 96 คน แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ สถานภาพของครูที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

- 1) สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
- 2) สาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- 3) สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
- 4) สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 5) สาระการเรียนรู้ศิลปะ
- 6) สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 7) สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
- 8) สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

1.2 ขนาดของโรงเรียน ได้แก่

- 1) ขนาดเล็ก
- 2) ขนาดใหญ่

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จำแนกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การจัดทำหลักสูตร
2. การวัดและประเมินผล
3. การสนับสนุนทรัพยากร
4. การจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **บทบาท** หมายถึง การประพฤติปฏิบัติและการแสดงพฤติกรรมตามหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบทบาทความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงพฤติกรรมที่ผู้อื่นคาดหวังว่าจะต้องแสดงออกให้สอดคล้องเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงาน

2. **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนในท้องถิ่น เขตคลองสานซึ่งเกิดจากการสังขมประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุงแต่ง พัฒนา และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพธรรมชาติรวมทั้งเหมาะสมกับยุคสมัย

3. **การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้** หมายถึง การปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งเกิดจากการสังขมประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุงแต่ง พัฒนา และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา โดยการนำบุคคลผู้ทรงปัญญาท้องถิ่นหรือองค์ความรู้ และประสบการณ์อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนในการจัดการเรียนการสอนมี 4 ด้าน ดังนี้

3.1 การจัดทำหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือความต้องการของท้องถิ่น โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู และผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีการบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำแผนงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ร่วมกับหลักสูตรสถานศึกษา จัดให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่มีการบูรณาการระหว่างหลักสูตรแกนกลางกับท้องถิ่นแก่บุคลากร ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งบุคลากรในโรงเรียนให้เข้ารับการอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการใช้หลักสูตร ประเมินผลการใช้หลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้เหมาะสม

3.2 การวัดและประเมินผล หมายถึง การดำเนินการแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบด้านการวัดผลด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เสนอแนะให้ความรู้แก่ครูในการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลกระบวนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน จัดให้มีแผนงานด้านการวัดผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน จัดทำกำหนดการและปฏิทินการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำเอกสารเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสภาพจริง ควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ มีการนิเทศและติดตามการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู

3.3 การสนับสนุนทรัพยากร หมายถึง การวางแผนและบริหารทรัพยากรอย่างเป็นระบบ มีการประสานงานขอความร่วมมือเพื่อของงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการใช้งบประมาณในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน มีการวางแผนการปฏิบัติงานในการใช้จ่ายทรัพยากร กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ เช่น จำนวนเงินงบประมาณสอดคล้องกับการดำเนินงาน สนับสนุนงบประมาณให้บุคลากรศึกษาดูงานการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการจัดทำแผนพัมนาวิชาการประชาสัมพันธ์งานและผลงานของหน่วยงานในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

3.4 การจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการแต่งตั้งบุคลากรผู้รับผิดชอบในการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จัดทำนโยบายส่งเสริมการจัดหา จัดสร้าง หรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้สอดคล้องกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน วางแผนการจัดวัสดุ อุปกรณ์ในการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จัดแหล่งเรียนรู้ และห้องปฏิบัติการกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่หลากหลาย จัดให้มีการบริการสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น หนังสือเสริมความรู้ สื่อมัลติมีเดีย มีการติดตาม ดูแล และประเมินผลระบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ

4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

5. **ครู** หมายถึง ครูสายปฏิบัติการสอนในระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ในกลุ่ม 8 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 2) สาระการเรียนรู้ภาษาไทย 3) สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ 4) สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5) สาระการเรียนรู้ศิลปะ 6) สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี 7) สาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา 8) สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

6. **โรงเรียนประถมศึกษา** หมายถึง สถานศึกษาในสำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดเศวตฉัตร โรงเรียนวัดทองเพ็ญ โรงเรียนวัดสุทธาราม โรงเรียนวัดทองนพคุณ โรงเรียนวัดทองธรรมชาติ โรงเรียนวัดพิชัยญาติ และโรงเรียนวัดสุวรรณ

7. **ขนาดโรงเรียน** หมายถึง ขนาดของสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งตามเกณฑ์ของสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร สามารถแบ่งขนาดโรงเรียนเป็น 2 ขนาด ดังนี้

7.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึงโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 - 400 คน ได้แก่ โรงเรียนวัดทองนพคุณ โรงเรียนวัดทองธรรมชาติ และโรงเรียนวัดพิชัยญาติ

7.2 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึงโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 800 คน ได้แก่ โรงเรียนวัดเศวตฉัตร โรงเรียนวัดสุทธาราม โรงเรียนวัดทองเพ็ญ และโรงเรียนวัดสุวรรณ

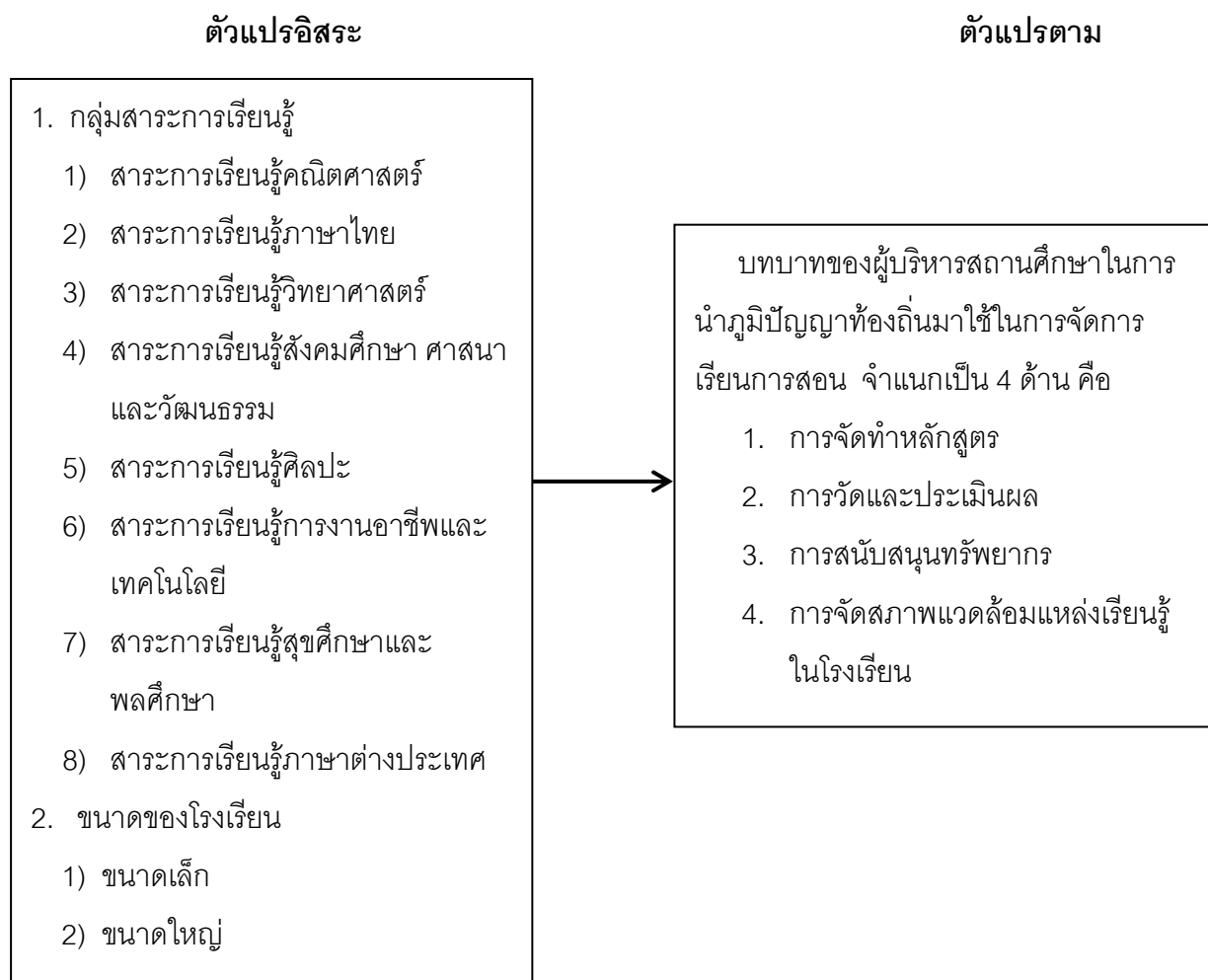
กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัย พบว่า มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ กรมวิชาการ (2544 : 5) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน เป็นผู้นำในการบริหาร โดยยึดแนวทางในการบริหารแบบประชาธิปไตย เป็นผู้นำในด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน เป็นผู้นำในการพัฒนางานวิชาการ ประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษา เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาและเป็นเอกลักษณ์ขององค์กรในทางสร้างสรรค์ เป็นผู้นำในการบริหารงาน โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้ และจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา ส่วน เวทวรพันธ์ จำสันเทียะ (2541: 114) กล่าวไว้ว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ว่าเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหาร ต้องมีการกระจายอำนาจ เน้นการเป็นท้องถิ่นที่เชื่อมโยงในระดับภูมิภาค ต้องมีกลไกตั้งทรัพยากร

ห้องถิ่นมาจัดการศึกษา สถานศึกษาต้องวิเคราะห์บทบาทของตน ต้องศึกษาชุมชน เป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร และพัฒนาการศึกษาทุกรูปแบบที่จะผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาอื่นๆ ส่วน วิโรจน์ สารรัตน์ (2542: 5 - 6) ได้แบ่งบทบาทของผู้บริหารเป็นบทบาทหลัก 3 กลุ่มบทบาท ดังนี้ 1) บทบาทเชิงสัมพันธ์บุคคล หมายถึงบทบาทการเป็นผู้กำหนดทิศทาง นโยบายและแนวทางการ ดำเนินงาน เป็นผู้นำการพัฒนางานวิชาการ วางแผนปฏิบัติงาน พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ มุ่งมั่น สร้างและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การวิจัยและแนะแนว การทำงานเป็นทีมเป็นผู้ประสานงาน สร้าง ความสัมพันธ์ชุมชน เพื่อให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กระตุ้นสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญและ กำลังใจให้ครูพัฒนาเทคนิควิธีการและการประเมินผล และยอมรับครูที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการ จัดการศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) บทบาทเชิงสารสนเทศ หมายถึงบทบาทใน การรับ ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของโรงเรียนเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน การ ดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษา รวมทั้งสนับสนุน การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) บทบาทเชิงตัดสินใจ หมายถึงบทบาทในการ คิดสร้างสรรค์งานและโครงการการตัดสินใจ การแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง เป็นผู้นำการบริหารจัดการ จัดสรร จัดหา และระดมทรัพยากรจากชุมชน จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และประเมินผลงาน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษา นิคม ชมภูหอง (2548: 63 - 70) กล่าวถึงการนำภูมิ ปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน 2) จัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) จัดทำแผนการสอนและเตรียมการสอน 4) จัด กิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอน 5) วัดผลและประเมินผล

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ขนาดของโรงเรียนส่งผลต่อความสำเร็จของ การบริหารงานได้มากหรือน้อยแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ เพราะโรงเรียน ขนาดใหญ่มากเท่าใด ความซับซ้อนและกิจกรรมของโรงเรียนก็มากขึ้นเท่านั้นอาจส่งผลให้เกิด ประสิทธิภาพในการบริหารงานโรงเรียนลดต่ำลงได้ โรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จะได้รับการจัดสรรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์แตกต่างกัน ซึ่งอาจทำให้การบริหารงานแตกต่างกัน ด้วย ดังที่งานวิจัยของประไพพรรณ ประเสริฐวิทย์ (2547: 61 - 62) ที่ได้ทำการศึกษานำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มรัตนโกสินทร์ พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้คือขนาดของโรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่และ ขนาดกลาง มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้านการวางแผน ด้านการ ปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบประเมินผล และด้านการปรับปรุงแก้ไข แตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับอนุตร์ ขอสันติวิวัฒน์ (2548: 134 - 137) ได้ศึกษาเรื่องศึกษาการบริหารการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการ

ประถมศึกษาจังหวัดพังงา พบว่า การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่าโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความแตกต่างกัน กรอบความคิดในการวิจัยแสดงตามภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติ แตกต่างกัน

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติ แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา ทฤษฎี เอกสาร แนวคิดของนักการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญ โดยนำเสนอ ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา
 - 2.1 การจัดทำหลักสูตร
 - 2.2 การประเมินผลการเรียน
 - 2.3 การสนับสนุนทรัพยากร
 - 2.4 การจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 3.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 3.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 3.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 3.4 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตคลองสาน
 - 4.1 ประวัติความเป็นมาเขตคลองสาน
 - 4.2 ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตคลองสาน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่หน่วยงานทางการศึกษาคาดหวังว่า ควรจะแสดง บทบาทหรือพฤติกรรมในการบริหารสถานศึกษาที่ตนเป็นผู้รับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพ มีนักการศึกษา ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

ถวิล มาตรฐาน (2544: 162 - 163) ได้เสนอบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. เสาะแสวงหาข้อตกลงร่วมเกี่ยวกับการกำหนดจุดประสงค์ของงานและเปิดโอกาสให้เกิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคลากร
2. กระตุ้นเร้าใจคณะครู - อาจารย์ ได้มีการประเมินตนเอง

3. สนับสนุนบรรดาศักดิ์ อุปกรณ์ต่างๆ ให้เพียงพอและทันสมัยเพื่อให้ครูได้พัฒนาการจัดการห้องเรียนให้แปลกใหม่และน่าสนใจเกี่ยวกับผลผลิตหรือกิจกรรมที่สำเร็จ

4. ให้ความสำคัญและยอมรับครู - อาจารย์ ที่มีความคิดใหม่ ๆ มีความคิดสร้างสรรค์

5. สร้างประสบการณ์แปลกใหม่ให้กับครู - อาจารย์ โดยผ่านทางสื่อหลาย ๆ ทาง

6. ช่วยเหลือสนับสนุนครู - อาจารย์ ในการพัฒนาเทคนิคการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน

7. จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการบริหาร กรรมการนิเทศภายในเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาครู - อาจารย์ ตลอดจนพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนและจัดให้มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

8. กระตุ้นและส่งเสริมให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองพบปะเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินผลร่วมกัน

9. กระตุ้นให้ครู - อาจารย์ ได้มีการประชุมบ่อยๆ ในเรื่องเกี่ยวกับเทคนิคการสอนและการประเมินผล

กาญจนา บุญส่ง; และคณะ (2545: 49 - 53) กล่าวว่า บทบาทที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญและความสนใจมีดังนี้

1. บทบาทในการเป็นผู้นำและผู้ประสานงานระหว่างบุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งต้องมีการประสานงานระหว่างครู โรงเรียน และชุมชนด้วย

2. บทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน โดยมุ่งพัฒนาชุมชนที่สถานศึกษาเป็นสมาชิกอยู่ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยกระบวนการจัดการศึกษา บทบาทและภารกิจของโรงเรียนจึงไม่ได้ขีดวงจำกัดเพียงแต่กิจกรรมภายในรั้วโรงเรียนเท่านั้น แต่ต้องก้าวสู่ชุมชนที่สถานศึกษานั้นเป็นสมาชิกอยู่ บทบาทใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นบทบาทเชิงรุกในการลงไปพัฒนาชุมชน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการคัดสรรบุคคลให้กับองค์กรต่างๆ ของชุมชน เลือกรวมปัญหาท้องถิ่นที่มีประโยชน์มาส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียน นับตั้งแต่การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน ดูแลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตลอดจนการจัดการเรียนการสอน

เนเชวิก (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2546: 12 - 13; อ้างอิงจาก Knezevick. 1984: 17 - 18. *Administration of Public Education.*) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 17 บทบาท ดังนี้

1. บทบาทเป็นผู้กำหนดทิศทาง (Direction Setter) หมายถึง การเป็นผู้กำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา

2. บทบาทเป็นผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader Catalyst) หมายถึง การเป็นผู้นำในงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีอิทธิพลและจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตามได้
3. บทบาทเป็นนักวางแผน (Planner) เป็นผู้วางวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ร่วมกันคณะกรรมการของสถานศึกษา
4. บทบาทเป็นผู้ตัดสินใจ (Decision Maker) เป็นผู้ที่ตัดสินใจเกี่ยวกับงานของสถานศึกษา
5. บทบาทเป็นนักจัดองค์การ (Organizer) เป็นผู้กำหนดโครงสร้างบริหารงานในสถานศึกษา
6. บทบาทเป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการจูงใจในการเปลี่ยนแปลง
7. บทบาทเป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในสถานศึกษา
8. บทบาทเป็นผู้สื่อสาร (Communicator) เป็นผู้ที่บุคลากรในสถานศึกษาติดต่อและประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและกลุ่มภายนอกสถานศึกษา
9. บทบาทเป็นผู้แก้ความขัดแย้ง (Conflict Manager) เป็นผู้นำคอยแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลและกลุ่มภายในสถานศึกษา
10. บทบาทเป็นผู้แก้ปัญหา (Problem Manager) เป็นผู้นำในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสถานศึกษา
11. บทบาทเป็นผู้จัดระบบงาน (System Manager) เป็นผู้นำในการจัดระบบงานและการพัฒนาสถานศึกษา
12. บทบาทเป็นผู้บริหารการเรียนการสอน (Instructional Manager) เป็นผู้นำทางด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนและการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา
13. บทบาทเป็นผู้บริหารบุคคล (Personal Manager) เป็นผู้สรรหา คัดเลือก รักษาและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา
14. บทบาทเป็นผู้บริหารทรัพยากร (Resource Manager) เป็นผู้นำทรัพยากร ทั้งทรัพยากรสิ่งของ และบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูง
15. บทบาทเป็นผู้ประเมินผล (Appraiser) เป็นผู้ประเมินผลการทำงาน และโครงการต่างๆ ของสถานศึกษา
16. บทบาทเป็นประธานในพิธี (Ceremonial Head) เป็นผู้นำทางด้านการจัดงานและพิธีการต่าง ๆ ของหน่วยงาน ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

17. บทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Public Relater) เป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก การประชาสัมพันธ์ การติดต่อประสานงาน รวมทั้งการให้บริการวิชาการแก่หน่วยงานอื่น ๆ

กรมวิชาการ (2544: 5) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน
2. เป็นผู้นำในการบริหาร โดยยึดแนวทางในการบริหารแบบประชาธิปไตย
3. เป็นผู้นำในด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน
4. เป็นผู้นำในการพัฒนางานวิชาการ
5. ประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษา
6. เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาและเป็นเอกลักษณ์ขององค์กรในทางสร้างสรรค์
7. เป็นผู้นำในการบริหารงาน โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน โดยใช้การบริหารคุณภาพที่ทุกคนมีส่วนร่วมคิดตัดสินใจ ลงมือกระทำและรับผิดชอบร่วมกัน ผลักดันให้ครูทุกกลุ่มวิชาทำงานร่วมกัน โดยมุ่งคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ
8. เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้
9. จัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542: 5 - 6) และเสนาะ ตีเขาร (2544: 7 - 9) ได้แบ่งบทบาทของผู้บริหารเป็นบทบาทหลัก 3 กลุ่มบทบาทและบทบาทย่อย 10 บทบาท ดังนี้

1. กลุ่มบทบาทเชิงสัมพันธ์บุคคล (Interpersonal roles) เป็นบทบาททางด้านพิธีการและสัญลักษณ์ของผู้บริหาร แสดงออกถึงความสัมพันธ์ภายในองค์กรและระหว่างองค์กรกับภายนอก โดยใช้ความรู้ด้านการเขียนและการพูดของผู้บริหารเป็นสำคัญ บทบาทนี้แยกเป็น 3 บทบาทย่อย คือ

1.1 บทบาทอันเป็นสัญลักษณ์ขององค์กรหรือหัวโขน (Symbolic or figurehead) ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ประเพณี หรือพิธีการขององค์กรที่ผู้บริหารต้องทำเป็นประจำ เช่น ประธานมอบวุฒิบัตรการศึกษาแก่ผู้จบการศึกษา ประธานในพิธีเปิดงาน เป็นต้น

1.2 บทบาทเป็นผู้นำองค์กร (Leader) มุ่งการอำนวยความสะดวก การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร และการควบคุมเกี่ยวข้องกับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

1.3 บทบาทการเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์หรือประสานงาน (Liaison) เป็นการประสานสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายนอกองค์กรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นผลประโยชน์ต่อองค์กร

2. กลุ่มบทบาทเชิงสารสนเทศ (Informational roles) เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารทั้งในฐานะเป็นผู้รับ ผู้ส่งและผู้วิเคราะห์ โดยอาศัยความรู้ทางด้านข้อมูลเป็นสำคัญ บทบาทนี้แยกเป็น 3 บทบาทย่อย คือ

2.1 บทบาทเป็นผู้กำกับติดตามผลหรือผู้รับข้อมูล (Monitor) ให้ได้ข้อมูลข่าวสารทั้งจากภายในและภายนอกเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การ

2.2 บทบาทเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (Dissemination) ส่งข้อมูลที่มีอยู่ที่ได้รับจากภายในและภายนอกให้แก่บุคลากรในองค์การ

2.3 บทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์หรือผู้แถลงข่าว (Spokesperson) เป็นบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารขององค์การต่อบุคคลภายนอกองค์การ ได้แก่ นโยบาย แผนงาน การดำเนินงานและผลการดำเนินงาน เป็นต้น

3. กลุ่มบทบาทเชิงตัดสินใจ (Decisional roles) เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็นนักตัดสินใจ (Decision maker) ประกอบด้วย 4 บทบาทย่อย คือ

3.1 บทบาทเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) มุ่งการริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ในองค์การอยู่เสมอ

3.2 บทบาทเป็นผู้ขจัดสิ่งก่อกวนหรือแก้ไขความขัดแย้ง (Disturbance handler) อาจเกิดจากความขัดแย้งภายในองค์การหรือระหว่างองค์การ โดยแก้ปัญหาเมื่อองค์การเผชิญสิ่งรบกวนที่ไม่คาดหวังอย่างฉับไวแต่ได้ผล

3.3 บทบาทเป็นผู้จัดสรรทรัพยากร (Allocator) ผู้บริหารต้องตัดสินใจว่าหน่วยงานในองค์การควรได้รับการจัดสรรงบประมาณในแต่ละงานมากน้อยแค่ไหน

3.4 บทบาทเป็นนักเจรจาต่อรอง (Negotiator) ที่ต้องกระทำในทุกระดับทั้งกับภายในและภายนอกเพื่อให้ได้สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การ

กล่าวโดยสรุป บทบาทในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษานั้นเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติเพราะถือเป็นนโยบายในระดับชาติที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นบทบาทเชิงรุกในการลงไปพัฒนาชุมชน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการคัดสรรบุคคลให้กับองค์กรต่างๆ ของชุมชน เลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประโยชน์มาส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียน นับตั้งแต่การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน ดูแลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตลอดจนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษา

เวกควรพันธ์ คำสันเทียะ (2541: 114) ให้ข้อสรุปในการบริหารจัดการการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ว่าเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารในฐานะเป็นหัวหน้าสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. มีการกระจายอำนาจ เน้นการเป็นท้องถิ่นที่เชื่อมโยงในระดับภูมิภาค
2. ต้องมีกลไกดึงทรัพยากรท้องถิ่นมาจัดการศึกษา
3. สถานศึกษาต้องวิเคราะห์บทบาทของตน ต้องศึกษาชุมชน เป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร และพัฒนาการศึกษาทุกรูปแบบที่จะผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาอื่น ๆ
4. นำปราชญ์ท้องถิ่นที่ได้รับการยกย่องหรือยอมรับเข้าสู่ระบบการศึกษา และมีเงิน

ค่าตอบแทนให้

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2546: 4) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ดังนี้

1. สนับสนุนให้มีการจัดทำหลักสูตรและการเตรียมการสอนที่ดีที่ครูคนใดนำไปสอนนักเรียน ควรได้รับความรู้และทักษะไม่แตกต่างกัน
2. กำหนดเป้าหมายการเรียนการสอนและความใฝ่ฝันของนักเรียน มีการประเมินและนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและมีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ
3. สนับสนุนผู้ปกครอง หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชนและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียน
4. จัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เน้นสังคมผู้เรียนรู้ มีความเอื้ออาทร ปราศจากสิ่งที่เป็นพิษภัยทั้งปวง

ดังนั้นบทบาทของผู้บริหารในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นงานหลักของโรงเรียน งานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารว่าผู้บริหารจะเอาจริงเอาจังกับการบริหารงานมากน้อยแค่ไหน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการเตรียมการให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความพร้อมให้ความร่วมมือร่วมใจและปฏิบัติงานอย่างจริงจัง เพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ (กิติมา ปรีดีดีลก. 2542: 48) ซึ่งสอดคล้องกับ จันทร ทองนาค (2545: 10) ที่กล่าวไว้ว่า ในการที่จะจัดการศึกษาให้ได้ผลตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ในหลักสูตร กล่าวคือ นักเรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็น

คนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ มีศักยภาพในการศึกษาต่อ มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการปฏิบัติงานวิชาการ ซึ่งถือเป็นงานที่สำคัญและเป็นงานหลักของโรงเรียน นอกจากนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 2) ยังได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการไว้ว่า เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับงานทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้ เข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ โดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น และโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการทั้งทางด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ซึ่งหมายความว่า ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องรู้และเข้าใจกรอบแนวคิดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นอย่างดี จนสามารถนำไปดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง และในขณะเดียวกันก็สนองความต้องการ ความสนใจ และศักยภาพของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น รวมทั้งสามารถนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่เหมาะสมและการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่เพียงพอเหมาะสม (ปรีชญา แก้วยूर. 2545: 17 - 18)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 3 - 4) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้ 1) การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ แบ่งออกเป็น การจัดทำแผนการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบตามภาระหน้าที่ของการจัดชั้นตอน และระยะเวลาในการทำงาน การจัดทำโครงการสอน และการจัดทำบันทึกการสอน 2) การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น การจัดทำรายสอน การจัดทำชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การปรับปรุงการเรียนการสอน และการฝึกงาน 3) การจัดการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสมุด และการนิเทศการสอน 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับ กมล ภูประเสริฐ (2547: 9 - 18) ได้กำหนดขอบข่ายการปฏิบัติงานวิชาการ คือ 1) การบริหารหลักสูตร ได้แก่ การจัดทำแผนงานการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการกำหนดทำหน่วยการเรียนรู้ 2) การบริหารการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดทำแผนงาน การรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่

เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ การกำหนดการเตรียมการ และการจัดหาสื่อการเรียนการสอน การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน 3) การบริหารการประเมินผลการเรียน ได้แก่ การจัดทำให้มีการดำเนินงาน การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ กำหนดวิธีการและเครื่องมือ การวัดผลและประเมินผล การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้การประเมิน การนำข้อมูลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน 4) การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดทำให้มีการดำเนินงาน การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน การกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายใน การควบคุมส่งเสริมให้มีการนิเทศภายใน 5) การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ 6) การบริหารการวิจัยและพัฒนา 7) การบริหารโครงการทางวิชาการ อื่น ๆ 8) การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ 9) การบริหารการประเมินผลงานวิชาการของสถานศึกษา

2.1 การจัดทำหลักสูตร

การพัฒนาและจัดทำหลักสูตรประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญต่างๆ หลายกระบวนการ ดังนั้นผู้สร้างหลักสูตรจำเป็นต้องดำเนินการเป็นลำดับขั้นเพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและสังคม

สังัด อุทรานันท์ (2532: 28 - 43) ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาความต้องการของสังคมและผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้อาจจัดหลักสูตรได้สนองกับความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่กระทำหลังจากได้วิเคราะห์ และได้ทราบถึงสภาพปัญหา ตลอดจนความต้องการต่าง ๆ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นเป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะนำมาจัดไว้ในหลักสูตร จะต้องผ่านการพิจารณากลับกรองถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล ขั้นนี้มุ่งที่จะหาเกณฑ์มาตรฐานเพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลว่าจะจัดและประเมินผลอะไรบ้าง จึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นที่ 5 การทดลองใช้หลักสูตร ขั้นตอนนี้มุ่งศึกษาหาจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ ของหลักสูตร หลังจากที่ได้มีการร่างหลักสูตรเสร็จแล้ว ทั้งนี้เพื่อหาวิธีแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผลการใช้หลักสูตร หลังจากได้นำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้ว ก็ควรที่จะประเมินผลการใช้ว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นนั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องและมีจุดใดบ้างที่ควรจะได้รับการปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 7 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้หลังจากที่ได้ตรวจสอบและประเมินผลเบื้องต้นแล้ว หากพบว่าข้อบกพร่อง จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องหรือเหมาะสม ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ในสถานการณ์จริง ทั้งนี้เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

อ้าง บัวศรี (2542: 153 - 296) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนหรือกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรต้นแบบหรือหลักสูตรแม่บท มีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดหมายของหลักสูตร
3. การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร
4. การกำหนดจุดประสงค์ของวิชา
5. การเลือกเนื้อหา
6. การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
7. การกำหนดประสบการณ์เรียนรู้
8. การกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
9. การประเมินผลการเรียนรู้

นิคม ชมภูหลง (2545: 111 - 114) กล่าวว่ากระบวนการในการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรในระดับโรงเรียน อาจดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอนใน 20 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย จำนวนประมาณ 5 - 7 คน อาจประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ราษฎรชาวบ้าน ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นคณะกรรมการและที่ปรึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตร

2. ศึกษาหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางให้เข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของรายวิชาที่จะพัฒนา และศึกษาข้อบกพร่องของหลักสูตรแม่บทในส่วนที่ไม่เอื้อหรือไม่มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น

3. สํารวจข้อมูลทั่วไปของท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรมนุษย์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น แนวโน้มของการพัฒนา สิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ศักยภาพของโรงเรียน และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น แล้วรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

4. ศึกษาความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน โดยการสัมภาษณ์ หรือใช้แบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจเลือกเรื่อง

5. กำหนดเรื่อง/กลุ่มประสบการณ์/วิชา/ระดับชั้นที่จะพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น และศึกษาข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับเรื่องที่จะพัฒนาโดยละเอียดจากภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. กำหนดรูปแบบหรือลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรว่าจะใช้รูปแบบใดใน 5 แบบคือ

6.1 ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม

6.2 ปรับรายละเอียดของเนื้อหา

6.3 ปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียนให้เหมาะสม

6.4 จัดทำสื่อการเรียนขึ้นใหม่

6.5 จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

7. เขียนหลักสูตรฉบับร่างซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจง เหตุผล ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหา อัตราเวลาเรียน แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล คำอธิบายรายวิชา ตารางวิเคราะห์หลักสูตร จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและรายละเอียดของเนื้อหาของแต่ละหน่วยโดยละเอียด พร้อมภาพประกอบทุกขั้นตอนและบรรณานุกรม ซึ่งจะต้องปรึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการพัฒนาอย่างจริงจัง แล้วจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม

8. สร้างแบบประเมินหลักสูตรฉบับร่าง ซึ่งประกอบด้วยขอช่วยในการประเมิน คือ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหา อัตราเวลาเรียน สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล

9. การประเมินหลักสูตรฉบับร่าง นำหลักสูตรฉบับร่างพร้อมแบบประเมินหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านการวัดผลประเมินผล รวมทั้งผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเมินพร้อมทั้งคำแนะนำต่าง ๆ

9. ปรับปรุงหลักสูตร ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม

10. จัดทำแผนการสอน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตรจากคำอธิบายรายวิชาของเรื่องที่จะพัฒนา แล้วจัดทำกำหนดการสอน แผนการสอน ใ้บความรู้ ใ้บงาน สื่อประกอบการเรียนการสอน แบบวัดพฤติกรรมระหว่างเรียนและแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

11. สร้างแบบประเมินแผนการสอน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญที่จะต้องประเมิน คือ สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล และความสอดคล้อง

12. ประเมินแผนการสอน นำหลักสูตรที่ปรับปรุงแล้วและแผนการสอนไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน

13. ปรับปรุงแผนการสอน ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

14. ทดลองใช้หลักสูตรและแผนการสอน กับนักเรียนกลุ่มเล็กเพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มใหญ่ โดยสอนเองหรือให้คนอื่นสอนแทน จะต้องจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตร โดยระบุขั้นตอนต่างๆ อย่างละเอียดให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ รวมทั้งการเชิญวิทยากรซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

15. สร้างแบบประเมินผลการใช้หลักสูตรทั้งระบบ โดยประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยด้านกระบวนการและด้านผลผลิต

16. การประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน

17. ปรับปรุงหลักสูตร แผนการสอน สื่อและเครื่องมือวัดผลประเมินผลให้สมบูรณ์และมีคุณภาพ

18. เผยแพร่หลักสูตรให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ทั้งระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา และกรมที่สังกัด

19. รายงานการพัฒนาหลักสูตร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาสำหรับการประเมินคุณภาพภายในและภายนอก

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546: 230) กล่าวถึง ด้านการบริหารและบริการหลักสูตรไว้ว่างานบริหารและบริการหลักสูตรจะเกี่ยวข้องกับการจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร บริการวัสดุ และหน่วยงานบริการหลักสูตรส่วนกลางของคณะพัฒนาหลักสูตรจะมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเตรียมบุคลากรเพื่อใช้หลักสูตรและการบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร ส่วนงานบริหารและบริการหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ โรงเรียนก็จะเกี่ยวข้องกับการจัดบุคลากรเข้าสอนตามความถนัดและความเหมาะสม การบริหารและบริการหลักสูตรในโรงเรียน ได้แก่

1. การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน หมายถึง การจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการสรรหาและกลวิธีการใช้บุคลากรอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่องานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. บริการวัสดุหลักสูตร วัสดุหลักสูตรที่กล่าวถึงนี้ได้แก่ เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนทุกชนิดที่จัดทำขึ้นเอง เพื่อให้ความสะดวกและช่วยเหลือครูให้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง งานบริการหลักสูตรจึงเป็นภารกิจของหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง เนื่องจากวัสดุหลักสูตรมีความสำคัญและจะส่งผลต่อประสิทธิภาพ การใช้หลักสูตรจึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องดำเนินการบริหารและบริการสื่อหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ถึงมือผู้ใช้ในโรงเรียนแต่ละแห่งอย่างครบครันและทันกำหนด

3. การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน การจัดบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น การบริการห้องสอนวิชาเฉพาะ บริการเกี่ยวกับห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน บริการเกี่ยวกับเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผล และการแนะแนว เป็นต้น ผู้บริหารโรงเรียนควรอำนวยความสะดวกในการจัดทำหรือจัดหาแหล่งวิชาการต่างๆ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกโรงเรียนอีกด้วย

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 44 - 49) กล่าวว่า การบริหารและบริการหลักสูตรเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยการนำกระบวนการบริหารงานมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งกระบวนการบริหารงานเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมการ เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยการเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ การตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ การประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการเตรียมความพร้อมของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร

2. ขั้นดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งมีทั้งฝ่ายปฏิบัติการหลักสูตรและฝ่ายสนับสนุน ตลอดจนฝ่ายควบคุมการใช้หลักสูตร

3. การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรเมื่อมีการนำหลักสูตรไปใช้ควรจะต้องมีการประเมินผลเกี่ยวกับหลักสูตร วัตถุประสงค์ของการประเมินผลเพื่อจะพิจารณาว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ เพื่อที่จะได้ใช้ในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร

กมล ภูประเสริฐ (2547: 9 - 10) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษาควรดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศที่ได้กำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้โดยการจัดเป็นกลุ่มๆ ไว้ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางนี้มีประโยชน์ต่อสถานศึกษาตรงที่ช่วยให้บุคลากรของสถานศึกษาได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางโดยละเอียด เพื่อการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้รายปี และรายภาคเรียนต่อไป นอกจากนี้จะช่วยให้เกิดแนวคิดที่ว่าสถานศึกษาจะมีแนวในการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นของตนในส่วใดบ้าง

2. การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร สภาพการดำรงชีวิตและปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่นโดยตรง แต่เนื่องจากมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางจะเขียนได้ครอบคลุมค่อนข้างมาก ถ้าสถานศึกษาเห็นว่ามาตรฐานการเรียนรู้มีอยู่แล้ว ก็อาจกำหนดเฉพาะสาระการเรียนรู้เฉพาะท้องถิ่นที่จำแนกตามช่วงชั้น

3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการนำผลงานในข้อ 1 และข้อ 2 มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้เป็นรายปี กำหนดเวลาเรียนให้เหมาะสม สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 จะต้องกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้เป็นรายภาคและกำหนดหน่วยกิตให้เหมาะสม

4. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องนำเอกสารสาระการเรียนรู้ตามข้อ 3 ที่เกี่ยวข้องกันมาบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อสะดวกแก่การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กัน แต่ละหน่วยการเรียนรู้จะประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และเวลาเรียน ซึ่งเมื่อรวมทุกหน่วยเข้าด้วยกันจะสมบูรณ์ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นรายภาคหรือรายปี แต่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ต้องทำเป็นรายวิชา นอกจากนั้นยังต้องดำเนินงานอื่นๆ ตามที่กำหนดด้วย

สรุปได้ว่าการจัดทำหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือความต้องการของท้องถิ่น โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู และผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีการบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำแผนงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ร่วมกับหลักสูตรสถานศึกษา จัดให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่มีการบูรณาการระหว่างหลักสูตรแกนกลางกับท้องถิ่นแก่บุคลากร ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งบุคลากรในโรงเรียนให้เข้ารับการอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการใช้หลักสูตร ประเมินผลการใช้หลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้เหมาะสม

2.2 การวัดและประเมินผล

การเรียนการสอนเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของสถานศึกษา เพราะเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยตรง การเรียนการสอนที่มีคุณภาพย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่หวังไว้ การประเมินผล การเรียนถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน เพราะการประเมินจะถูกนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนของผู้เรียนและใช้ในการพัฒนาการสอนของผู้สอน (กมล ภูประเสริฐ. 2544: 39 - 40) การวัดผล ประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน การสอนที่สมบูรณ์จะต้องมีจุดมุ่งหมายของการสอน เตรียมเนื้อหากิจกรรมและสื่อ สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล ลงมือสอบวัดและประเมินผล การเรียนการสอน (อำภา บุญช่วย. 2533: 130 - 131)

ศิริชัย กาญจนวาสี (2537: 86) ให้ความหมายของการประเมินผลว่า หมายถึง กระบวนการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่ควรจะเป็น เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์นั้นๆ

วิจิต ประสมปลื้ม (2540: 2537) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียน เป็นการได้ข้อมูลตัวเลข และ/หรือข้อมูลไม่เป็นตัวเลขสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน หรือเพื่อค้นหาปัญหาต่าง ๆ ด้านการเรียนการสอน

สุณี ทรรศัยประเสริฐ (2546: 49) ได้กล่าวถึง การวัดผลและประเมินผลการศึกษา ว่าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยมี การจัดประชุมชี้แจงการกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล ซึ่งเน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และมีการกำกับติดตามการวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ระวีวรรณ โพธิ์วัง; และคณะ (2548: 105) ได้กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง การกำหนดตัวเลขแทนปริมาณคุณลักษณะของสิ่งที่จะวัดอย่างมีกฎเกณฑ์ โดยมีเครื่องมือสำหรับวัด หรืออาจสรุปอย่างกว้างๆ ได้ว่า การวัดเป็นการพรรณนาเชิงปริมาณ (Quantitative description) หรือการตีค่าเป็นตัวเลขตามเกณฑ์ สำหรับการวัดผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการหาปริมาณความสามารถเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ต้องการอันเนื่องจากการเรียนการสอน โดยใช้เครื่องมือทางการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างมาวัด ผลจากการวัดจะออกมาเป็นจำนวน (คะแนน) หรือสัญลักษณ์ หรือข้อมูล การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีระบบของผู้สอบตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมถึงสิ่งที่วัดได้และวัดไม่ได้ ตามหลักวัดผลด้วย ซึ่งอาจกล่าวโดยรวมว่าการประเมินผลเป็นกระบวนการอย่างมีระบบในการตัดสินหรือสรุปคุณลักษณะ คุณภาพที่ได้จากการวัดผล โดยนำไปเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ตั้งไว้ หรือการประเมินผล คือ การวินิจฉัย หรือตัดสินสิ่งต่างๆ ที่ได้จากการวัด โดยการนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น การประเมินผลการศึกษาจึงหมายถึง การ

ตัดสินหรือวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการวัดผลการศึกษา โดยนำไปเทียบกับเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งต่อเนื่องจากการเรียนการสอนที่ทำให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างเป็นระบบ และประสิทธิภาพการสอนของครู ซึ่งสามารถนำเอาผลจากการวัดผลและประเมินผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนได้

เป้าหมายสำคัญของการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ เพื่อนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยการนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไข และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง และนำผลไปปรับปรุงแก้ไขการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้สอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งนำไปใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการจัดวิธีการวัดผลและประเมินผลให้กับครูผู้สอน ในการบริหารการประเมินผลการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดให้มีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ (กมล ภูประเสริฐ. 2545: 13)

1. การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้/รายวิชา และกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อการพิจารณาในการเตรียมการขั้นต่อไป ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงตัวบ่งชี้ที่กำหนดในมาตรฐานการเรียนรู้ด้วย

2. การกำหนดวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการเตรียมการในการสร้างเครื่องมือและการกำหนดวิธีการที่เป็นระบบในขั้นนี้ ควรกำหนดช่วงเวลาในการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างดำเนินการสอน การประเมินปลายภาคเรียนและปลายปีด้วย เพื่อความสะดวกในการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้เรียนและรวบรวมผลงานของผู้เรียนเป็นระยะๆ เพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3. การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่กำหนดไว้ รวมทั้งการดูแลให้มีการบันทึกผลการเรียนการสอน การบันทึกการสังเกต และการรวบรวมผลงานของนักเรียนตามเวลาที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ

4. การจัดทำหลักฐานการศึกษาตามที่กระทรวง/กรม/หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้

5. การนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการประเมินที่ต้องการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนาไม่ใช่การตัดสินได้-ตก ของผู้เรียนแต่อย่างใด

6. การกำหนดรูปแบบ ระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ ทั้งการรายงานผู้ปกครอง ระหว่างปี และการรายงานผลของสถานศึกษาช่วงปลายปีต่อสาธารณชนและหน่วยงานต้นสังกัด

กิติมา ปริดีติลล (2532: 73) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินเป็นกระบวนการต่อเนื่อง การเรียนการสอน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินผลก่อนเรียน เพื่อช่วยให้ครูทราบความสามารถของแต่ละคน เพื่อเป็นข้อมูลพิจารณาในการตัดสินใจว่า จะมีความสามารถเพียงพอในการศึกษาต่อหรือไม่ หากไม่ดีพออาจปรับปรุงแก้ไขได้

2. การประเมินผลระหว่างเรียน เมื่อมีการสอนไประยะหนึ่ง ๆ ควรจะได้มีการประเมินผลนักเรียนตามจุดประสงค์ เพื่อจะได้ทราบว่ามีความก้าวหน้าอย่างไร

3. การประเมินผลหลังเรียน เป็นการประเมินผลรวม ครอบคลุมจุดประสงค์ต่างๆ หลายจุดประสงค์ เป็นการประเมินเพื่อตัดสินความสามารถ เพื่อดูว่านักเรียนมีความสามารถตามจุดประสงค์มากน้อยเพียงใด

กรมวิชาการ (2545: 24 - 25) ได้กล่าวถึงแนวทางการวัดผลและประเมินผลไว้ว่า สถานศึกษา ในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมิน การเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐาน เดียวกัน

ส่วนการประเมินการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ ประกอบด้วยวิธีการประเมินดังต่อไปนี้ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545: 1)

1. วิธีการประเมินจากการสื่อสารส่วนบุคคล เป็นการรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและ เป็นกลุ่ม รวมทั้งสามารถให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดและความ สนใจของผู้เรียน การสื่อสารส่วนบุคคลสามารถแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ การถามตอบในชั้นเรียน การพบปะพูดคุยกับผู้เรียน การพูดคุยกับผู้อื่น การอภิปรายในชั้นเรียน การสอบปากเปล่า การอ่าน บันทึกรายการของผู้เรียน การเขียนความเห็นในการตรวจการบ้านและแบบฝึกหัดประจำวัน

2. วิธีการประเมินจากปฏิบัติ เป็นวิธีการประเมินที่ครอบคลุมหมายงาน/กิจกรรมให้ ผู้เรียนทำ เพื่อให้ได้ข้อมูลว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด งาน/กิจกรรมสำหรับการประเมินจะ กำหนดให้ผู้เรียนใช้ความรู้และทักษะของตนหลายๆ ด้าน แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถทำบางสิ่ง บางอย่างได้สำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพหรือไม่มากน้อยเพียงไร โดยอาศัยดุลยพินิจตัดสินของ ครูผู้สอน ซึ่งครูสามารถใช้เครื่องมือต่างๆ ในการประเมินการปฏิบัติ ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบ ประเมินค่าหรือมาตรประเมินค่า การประเมินจากสภาพจริง และการประเมินด้วยแฟ้มผลงาน (Portfolios)

3. วิธีการประเมินจากแบบทดสอบ การประเมินจากแบบทดสอบ ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ดังนี้คือ ข้อสอบอัตนัย ข้อสอบตอบสั้นและเติมคำ ข้อสอบเลือกตอบหลายตัวเลือก และ ข้อสอบแบบถูกผิดและจับคู่

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผล คือการดำเนินการแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบด้านการวัดผลด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เสนอแนะให้ความรู้แก่ครูในการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลกระบวนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน จัดให้มีแผนงานด้านการวัดผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน จัดทำกำหนดการและปฏิทินการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำเอกสารเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสภาพจริง ควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ มีการนิเทศและติดตามการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู

2.3 การสนับสนุนทรัพยากร

งบประมาณเป็นแผนการใช้จ่ายเงินในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยแสดงถึงแหล่งที่มาของรายได้หรือทรัพยากรที่จะนำมาใช้จ่ายตามแผนที่กำหนด ความหมายของงบประมาณจะแตกต่างกันออกไปตามกาลเวลาและลักษณะการให้ความหมายของนักวิชาการแต่ละด้าน ซึ่งมองงบประมาณแต่ละด้านไม่เหมือนกัน เช่น นักเศรษฐศาสตร์ มองงบประมาณในลักษณะของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด นักบริหารจะมองงบประมาณในลักษณะของกระบวนการหรือการบริหารงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยบรรลุเป้าหมายของแผนงานที่วางไว้ นักการเมืองจะมองงบประมาณในลักษณะของการมุ่งให้รัฐสภาใช้อำนาจควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐบาล (ณรงค์ สัจพันธ์โรจน์. 2538: 1)

เทียนฉาย กิระนันท์ (2530: 97) อธิบายว่างบประมาณเป็นรูปแบบที่แสดงถึงแผนการใช้จ่ายเงินในอนาคตโดยมีการคาดประมาณเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะพึงเกิดขึ้น ควบคุมไปกับการยอมรับที่คาดว่าจะได้รับจากกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่พิจารณานั้น ๆ

ประพันธ์ สุริหาร (2542: 8) ได้ให้ความหมายคำว่า งบประมาณ คือ แผนการใช้ทรัพยากรการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เงิน ซึ่งแสดงออกในรูปตัวเลข ไม่ว่าจะ เป็นงบประมาณของรัฐบาลหรือธุรกิจเอกชนก็ตาม ย่อมจะต้องประกอบด้วยแผนการจัดหารายรับและแผนการใช้จ่ายตามหลักสากล สำหรับประเทศที่ปกครองโดยระบบประชาธิปไตย งบประมาณจะมีผลบังคับใช้ ก็ต่อเมื่อ งบประมาณได้รับอนุมัติจากรัฐสภาแล้วเท่านั้น

อำนาจ ทองโปร่ง; และศิริพงษ์ เสาภายน (2547: 9) ได้ให้ความหมายของงบประมาณว่า หมายถึง แผนการปฏิบัติงานของรัฐบาลที่แสดงในรูปตัวเงินที่เสนอต่อรัฐสภา ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง กล่าวคือรัฐบาลจะเสนองบประมาณในรูปของร่างกฎหมายต่อรัฐสภาเพื่อขออนุมัติดำเนินการต่างๆ ตามนโยบายของรัฐบาลซึ่งในแต่ละประเทศจะมีกฎหมายกำหนดไว้ว่ารัฐบาลจะต้องทำหรือเสนองบประมาณอย่างไร

รุ่ง แก้วแดง (2546: 108 - 110) กล่าวว่า ทรัพยากร คือ “ความรู้ ” ทุกเรื่องที่มีอยู่ในชุมชน รวมไปถึง “ ภูมิปัญญา ” ก็ถือเป็นทรัพยากรของชุมชน เทคโนโลยีต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรศัพท์ โทรศัพท์ ถ้าสามารถนำมาใช้เพื่อการเรียนรู้ได้ก็ถือเป็นทรัพยากร พืชต่างๆ บุคลากร และเวลา ก็ถือเป็นทรัพยากรโดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ ข้อมูล ข่าวสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ ก็ถือเป็นทรัพยากร สุดท้ายจึงเป็นเรื่องของ “เงิน” หรืองบประมาณ

เมื่อคำว่า “ทรัพยากร ” มีความหมายกว้าง จึงจำเป็นต้องกำหนดให้ชัดว่า การบริหารสถานศึกษา ต้องใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง ทรัพยากรแต่ละประเภท ได้มาจากไหน อย่างไร ซึ่งเมื่อดูจากคำจำกัดความ และระบบบัญชี สามารถจำแนกทรัพยากรออกได้เป็น 2 ประเภท

1. ทรัพยากรที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ความคิด คำ แนะนำ ความร่วมมือที่ได้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ และวัสดุต่างๆในชุมชน ที่นำ มาใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอน
2. ทรัพยากรที่เป็นตัวเงิน คือ เงินงบประมาณที่มาจากส่วนกลาง หรืออาจจะเงินบริจาคในท้องถิ่นก็ได้

สรุปงบประมาณ หมายถึง แนวทางหรือแผนการดำเนินการสำหรับผู้ปฏิบัติในการดำเนินงานนั้นๆ โดยให้เสียค่าใช้จ่ายให้น้อยที่สุด และสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานดังกล่าว นอกจากนี้งบประมาณยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม งบประมาณ ก็เป็นเพียงแนวทางในการปฏิบัติที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเท่านั้นในการปฏิบัติจริงอาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญก่อนหลังของแต่ละงาน

การดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณ

งบประมาณและทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณ ทรัพยากรจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551: 27 - 28)

1. การกำหนดสัดส่วนการใช้งบประมาณ ทรัพยากรต้องมีความเหมาะสม คุ่มค่า พิจารณาว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนมากที่สุด

2. มีการวางแผนและบริหารงบประมาณ ทรัพยากรอย่างเป็นระบบ และดำเนินงานตามแผนการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาการศึกษา

3. ระดมทุน ทรัพยากรในท้องถิ่นจากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (2547: 34 - 35) กล่าวถึงการระดมทรัพยากรและงบประมาณไว้ในมาตรา 58 โดยให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษาดังนี้

1. ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2. ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาบริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา

กรมวิชาการ (2539: 21) ได้กล่าวว่า โรงเรียนควรเร่งจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนให้ครบถ้วนเพียงพอและพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้ใช้ประโยชน์ได้สูงสุด โดยมีแนวดำเนินการ เช่น จัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรโดยภาพรวม จัดหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณ ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน ฯลฯ และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ เช่น จำนวนเงินงบประมาณสอดคล้องกับการดำเนินงาน อาคารและบริเวณรอบ ๆ ได้รับการปรับปรุง เครื่องมือต่าง ๆ เพียงพอ ฯลฯ

งบประมาณมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหาร หน่วยงานสามารถนำเอางบประมาณมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารหน่วยงานให้เจริญก้าวหน้า ความสำคัญและประโยชน์ของงบประมาณมีดังนี้ (ณรงค์ สักพันธ์โรจน์. 2538: 2)

1. ให้เป็นเครื่องมือในการบริหารหน่วยงาน ตามแผนงานและกำลังเงินที่มีอยู่โดยให้มีการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแผนงานที่วางไว้ เพื่อป้องกันการรั่วไหลและการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็นของหน่วยงานลดลง

2. ให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาหน่วยงาน ถ้าหน่วยงานจัดงบประมาณการใช้จ่ายอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ จะสามารถพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่หน่วยงานและสังคม โดยหน่วยงานต้องพยายามใช้จ่ายและจัดสรรงบประมาณให้เกิดประสิทธิผลไปสู่โครงการที่จำเป็น เป็นโครงการลงทุนเพื่อก่อให้เกิดความก้าวหน้าของหน่วยงาน

3. เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากทรัพยากรหรืองบประมาณของหน่วยงานมีจำกัด ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรหรือใช้จ่ายเงินให้มีประสิทธิภาพโดยมีการวางแผนในการใช้และจัดสรรเงินงบประมาณไปในแต่ละด้าน และมีการวางแผนการปฏิบัติงานในการใช้จ่ายทรัพยากรนั้น ๆ ด้วย เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเวลาที่เร็วที่สุด และใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด

4. เป็นเครื่องมือกระจายทรัพยากร และเงินงบประมาณที่เป็นธรรม งบประมาณสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรมไปสู่จุดที่มีความจำเป็นและทั่วถึงที่จะทำให้หน่วยงานนั้นสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์งานและผลงานของหน่วยงาน เนื่องจากงบประมาณ เป็นที่รวมทั้งหมดของแผนงานและงานที่จะดำเนินการในแต่ละปีพร้อมทั้งผลที่จะเกิดขึ้น ดังนั้น หน่วยงานสามารถใช้งบประมาณหรือเอกสารงบประมาณที่แสดงถึงงานต่าง ๆ ที่ทำ เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบจากแนวคิดดังกล่าว

สรุปได้ว่า การสนับสนุนทรัพยากร หมายถึง การวางแผนและบริหารทรัพยากรอย่างเป็นระบบ มีการประสานงานขอความร่วมมือของงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่คณะกรรมการตรวจสอบการใช้งบประมาณในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน มีการวางแผนการปฏิบัติงานในการใช้จ่ายทรัพยากร กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ เช่น จำนวนเงินงบประมาณสอดคล้องกับการดำเนินงาน สนับสนุนงบประมาณให้บุคลากรศึกษาดูงานการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการจัดทำแผนพัทธสารประชาสัมพันธ์งานและผลงานของหน่วยงานในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

2.4 การจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

ความก้าวหน้าทางวิชาการเป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็วกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง โดยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอด

ชีวิต สอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ส่งเสริมให้นักเรียนใช้แหล่งการเรียนรู้ให้คุ้มค่า และมีโอกาสใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและในท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยมีผู้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้มีผู้ที่ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์ (2533: 6) ให้ความหมายไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา สามารถกระทบด้วยประสาทสัมผัสได้ทั้ง ทางตา จมูก ทางหู ลิ้น กายและใจ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความเท่ากัน ความเป็นไป และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวช่วยให้เป็นคนทันโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นสุขสมควรแก่อัตภาพ

ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ (2541: 8) ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนว่า หมายถึง บุคลากร บริเวณ สถานที่หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญที่โรงเรียนหรือหน่วยงานจัดให้เกิดการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545: 43) ได้กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สามารถ รอดสำราญ (2546: 19) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ต่างๆ แหล่งวิทยากร ธรรมชาติ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยประสบการณ์ตรง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ต่าง ๆ แหล่งวิทยากร ธรรมชาติ สภาพสังคม เศรษฐกิจการเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ที่เสริมสร้างเป็นศูนย์รวมความรู้ให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ เกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยประสบการณ์ตรง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน

การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนที่มีชีวิตชีวา มีความสุข ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเชื่อมโยงกับประสบการณ์การเรียนกับชีวิตจริง จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพได้ (วัฒนาพร ระเบียบทุกข์. 2541: 60 - 61) แหล่งเรียนรู้มีอยู่มากมายทั้ง

ใกล้ตัวและใกล้ตัว เพียงแต่ว่าจะมีวิธีการอย่างไรที่จะนำมาใช้ได้ตรงตามความต้องการของนักเรียนทุกคน

ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ (2541: 18) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อควรคำนึงในการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. บรรยากาศในแหล่งเรียนรู้ให้เป็นสภาพจริง หรือเสมือนภาพจริง
2. จัดทรัพยากรในแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ
3. ปรับสภาพของสถานที่เรียนให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเองให้มากที่สุด
4. จัดบริเวณโรงเรียนให้เกิดแหล่งเรียนรู้และแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้
5. จัดศูนย์วิทยากรให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
6. จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
7. มีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในการดูแลสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542: 7) กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. มุ่งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
2. ส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สมบูรณ์ มีคุณภาพ และเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง
3. รณรงค์ให้โรงเรียนพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และมีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. ดำเนินการให้โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้หลายชนิดไว้ในแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างครบครัน ให้สนองความต้องการของนักเรียน หลักสูตร ชุมชน และสังคม
5. ดำเนินการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนทุกปี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ (2544: 29 - 30) กล่าวถึงการนำ แหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ว่า ในการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในแหล่งเรียนรู้ที่จูงใจและเสริมแรงให้เกิดการเรียนรู้ เอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและแสดงความเมตตาให้นักเรียนอย่างทั่วถึง จัดกิจกรรม และสถานการณ์ในแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิดและ

แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่หาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตจริง ฝึกให้ผู้เรียนประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงตนเองด้านการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ และจัดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่เป็นผลจากการสร้างความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้

กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ มีประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียน ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความจริงของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลง นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติหาความรู้และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง จนเป็นผู้ที่คิดเป็นและเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การที่ผู้เรียนจะสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ดีนั้นต้องเกิดจากผู้เรียนมีความรัก ศรัทธา สนใจที่จะเรียนรู้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้นั้นด้วยการสัมผัสและสัมพันธ์กับของจริงและธรรมชาติโดยการลงมือปฏิบัติจริง ทำอย่างไรจึงจะให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น และรู้ว่าจะศึกษาเรื่องที่ต้องการจากที่ใด สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้มากมายครูจะต้องปฏิรูปเปลี่ยนวิธีสอนที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางหันมาใช้แหล่งเรียนรู้มากขึ้น ผู้บริหารจึงควรมีบทบาทเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนดังนี้ (เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ. 2544: 27)

1. การกำหนดนโยบายส่งเสริม สนับสนุนการจัดหา จัดสร้าง หรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน การกำหนดนโยบายในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจะต้องยึดแผนพัฒนา ธรรมนูญ โดยคำนึงถึงความพร้อม ความต้องการของนักเรียนและชุมชน กำหนดผู้รับผิดชอบ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดหา จัดสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

2. การส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และประสบการณ์การจัดและการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนทำได้หลายวิธี ดังนี้ สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาดูงานนอกสถานที่ให้ความรู้ ประชุมอบรม สัมมนา สนับสนุนให้ครูศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้

3. การสนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานที่เกิดจากการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน มีการให้แรงเสริม ขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้ที่มีผลงานที่เกิดจากการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดจนจัดโอกาสให้ครู นักเรียนได้นำเสนอผลงานที่เกิดจากการใช้แหล่งเรียนรู้

4. การกำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผลระบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องคอยกำกับดูแลให้เป็นไปตามนโยบาย ให้ขวัญกำลังใจ และสนับสนุนให้บุคลากรดำเนินงานเต็มกำลัง ติดตาม ดูแล และประเมินผลระบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

สรุปได้ว่า การจัดและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการแต่งตั้งบุคลากรผู้รับผิดชอบในการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จัดทำนโยบายส่งเสริมการจัดหา จัดสร้าง หรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้สอดคล้องกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน วางแผนการจัดวัสดุ อุปกรณ์ในการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จัดแหล่งเรียนรู้ และห้องปฏิบัติการกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่หลากหลาย จัดให้มีการบริการสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น หนังสือ เสริมความรู้ สื่อมัลติมีเดีย มีการติดตาม ดูแล และประเมินผลระบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับภูมิปัญญาชาวบ้านและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้หรือผู้มีประสบการณ์ซึ่งเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น จากการที่ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2536: 6) ได้ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีขอบเขตกว้างขวาง ลึกซึ้ง หมายถึง คตินิยม ความรู้ ความสันทัด การรู้ทันธรรมชาติของสรรพสิ่งรอบตัวและการเลือกเฟ้นความคิด วิธีการใช้ชีวิตประจำวันอย่างได้ผล เป็นเรื่องของการสั่งสมประสบการณ์มาหลายชั่วคน

อังกุล สมคะเนย์ (2535: 56) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง มวลความรู้และมวลประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข โดยได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมาผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

ชัชวาล ทองดีเลิศ (2547: 23) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภูมิ หมายถึง แผ่นดิน ปัญญา หมายถึง ความรู้ที่มีคุณธรรมกำกับว่า ภูมิปัญญา จึงหมายถึง ความรู้ที่มีคุณธรรมกำกับของแผ่นดิน

สามารถ จันทร์สุรย์ (2545: 5 - 6) กล่าวว่า ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความคิด ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปูร่อง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพและเหมาะสมกับยุคสมัย

รุ่ง แก้วแดง (2543: 204 - 205) ให้ความหมายภูมิปัญญาไทยว่า หมายถึง องค์ความรู้ของคนไทยที่สืบทอดต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ชวน เพชรแก้ว (2547: 14) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง รากฐานการดำรงชีวิตของคนไทย เป็นที่รวมของสรรพวิชาความรู้ทั้งหมดที่ชุมชนใช้แก้ปัญหาและจรรโลงชีวิต

ประเวศ ะสี (2534: 21 - 22) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจากการสะสมการเรียนรู้เป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชาแบบเรียนที่เราเรียนมา แต่เป็นการเชื่อมโยงกันทุกรายวิชาทั้งที่เป็นเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การศึกษา และวัฒนธรรมจะผสมกลมกลืนเข้าด้วยกันหมด

ปรีชา ทุตติยาภรณ์ (2548: 9) ได้ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาไทยหมายถึง องค์ความรู้ความสามารถ และทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสร้างสมประสบการณ์ที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

จากแนวคิดข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ประยุกต์ พัฒนา และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพธรรมชาติ รวมทั้งเหมาะสมกับยุคสมัย

3.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการสืบสาน สืบทอดประสบการณ์จากรุ่นถึงรุ่น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมกันมาเป็นเวลานาน ถ้าถูกละเลย ขาดการยอมรับ และถูกทำลายลง ก็สูญหายไป ไร้ซึ่งภูมิปัญญาของตนเอง ทำให้คนในท้องถิ่นไม่มีศักดิ์ศรี ขาดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง (ประยูรศรี เจียวก๊ก. 2546: 34) ภูมิปัญญาไทยจึงมีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงใช้ภูมิปัญญาในการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองจนประเทศพ้นภัยพิบัติ ทรงพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงพลิกฟื้นความยากจนมาสู่ความอุดมสมบูรณ์นำความสุขมาสู่ประชาชนชาวไทย (ช่อ สันธนิพัฒน์. 2546: 43)

ชวน เพชรแก้ว (2547: 14) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งของคนไทย สิ่งดังกล่าวส่งเสริมองงามขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ ผนวกด้วยความเฉลียวคมในการหยั่งรู้อย่างลุ่มลึก มีขึ้นเพื่อเปรียบเทียบสภาพของทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมให้เพิ่มพูนคุณค่ามากยิ่งขึ้น โดยสอดคล้อง ประสาน และเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของสังคมไทย

รุ่ง แก้วแดง (2543: 205) กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ภูมิปัญญาไทยได้ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น สร้างศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิแก่คนไทย ทำให้บรรพบุรุษของเราได้ดำรงชีวิตอยู่บนผืนแผ่นดินนี้มาอย่างสงบสุขเป็นเวลายาวนาน แม้ว่าภูมิปัญญาส่วนหนึ่งจะสูญหายไป แต่ยังมีบางส่วนเหลือเป็นมรดกอันล้ำค่าอยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด

วิชัย ต้นศิริ (2539: 5) กล่าวว่า คนเราได้จัดระบบการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคม โดยวิธีการต่างๆ กัน ทำให้สังคมในยุคต่างๆ ได้สร้างขนบธรรมเนียมประเพณี แนวประพฤติปฏิบัติ และทักษะของการหาเลี้ยงชีพ ตลอดจนความเชื่อถือทางศาสนาเพื่อสั่งสอนเยาวชน เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในสังคมสมัยก่อน จึงแทรกซึมอยู่กับวิถีชีวิตประจำวัน และสอดแทรกอย่างจริงจังในพิธีการต่างๆ เช่น พิธีการโกนจุก พิธีการสมรส พิธีการบรรพชา พิธีกรรมทางศาสนา อีกมากมายจนกระทั่งพิธีงานศพ จึงทำให้เป็นแนวประพฤติปฏิบัติที่ผู้ใหญ่จะสั่งสอนผู้น้อยสอดแทรกอยู่อย่างแยบคาย จนเป็นพลังจิตใจที่หลอมรวมผู้คนในสังคมให้มีความสามัคคียิ่งขึ้นและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

นิคม ชมภูหลง (2548: 8) ให้ความเห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อสังคมหลายประการ ดังนี้

1. ทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือในส่วนตัวของชาวบ้านเอง และสามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนามาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม
2. ทำให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี ในการลดการพึ่งพาตนเองจากสังคมภายนอก
3. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน และช่วยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตคนไทยให้เหมาะสมตามยุคสมัย
4. ใช้ในการกำหนดแนวทางการทำงานของกลุ่มบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ให้สอดคล้องและผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน
5. ทำให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่น รักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น เป็นการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สมัยใหม่

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญ มีคุณค่ายิ่งต่อวิถีการดำเนินชีวิต มีส่วนสำคัญต่อการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชน และที่สำคัญคือเป็นรากฐานการศึกษาค้นคว้าความรู้ และทักษะการปฏิบัติที่เกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์ของคนในอดีต ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนานำไปใช้ และถ่ายทอดสืบต่อไป

3.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

รุ่ง แก้วแดง (2543: 206 - 208) ได้แยกประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 11 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้
2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม
3. สาขาแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้
4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา การใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน
6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น
8. สาขาการจัดการองค์การ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนาและบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาทหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้ หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติ ปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมศาสนา การบวชป่า เป็นต้น

11. สาขาการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอดการอบรมเลี้ยงดู การบ่ม เพาะ การสอนสั่ง การสร้างสื่อ และอุปกรณ์การวัดความสำเร็จ

สามารถ จันทรสุริย์ (2545: 7 - 9) ได้กำหนดประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 10 สาขา ดังต่อไปนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะด้าน การเกษตรกับเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิมซึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อแก้ปัญหาการบริโภคอย่างปลอดภัย

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษา สุขภาพของคนในชุมชน

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถในการ จัดการด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากร

5. สาขากองทุนและธรรมชาติ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการ สะสมและการบริหารกองทุนและธุรกิจชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพ ชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์

8. สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้ง องค์กรชุมชน องค์กรศาสนา องค์กรทางการศึกษาตลอดทั้งองค์กรทางสังคมอื่น ๆ

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับด้าน ภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา และวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมกับการประพฤติปฏิบัติ

สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ (2533: 12) ได้แบ่งประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการผลิต หรือการประกอบอาชีพ ซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชีพแบบพุทธเกษตรกรรม หรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะจัดความสมดุลสอดคล้องกับธรรมชาติ มุ่งการพึ่งพาตนเองเป็นกระแสหลักมากกว่าการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ การทำวนเกษตร การทำเกษตรผสมผสาน และการทำเกษตรแบบธรรมชาติ

2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคม หรือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ คำสอน ค่านิยม ประเพณี ที่แสดงออกในแบบแผนการดำเนินชีวิต

3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาป่าไม้ชุมชน การรักษาโรคด้วยสมุนไพร

อังกูล สมคะเนย์ (2543: 24 - 26) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยมี 4 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยทางคติ ความคิด และความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อแบบพุทธ เช่น พิธีสวดมนต์ไหว้พระ พิธีฟังเทศน์ในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น ความเชื่อแบบพราหมณ์ เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ความเชื่อแบบผี เช่น พระภูมิเจ้าที่ การบวงสรวงต่าง ๆ เป็นต้น ความเชื่อบุคคล เช่น การเคารพบรรพบุรุษ ผู้อาวุโส พระสงฆ์ ผู้นำทางศาสนา เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาไทยทางศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ การละเล่นพื้นบ้าน เช่น หมอลำกลอน หมอรำหมู่ ลิเก ลำตัด การรำเซิ้ง เป็นต้น ดนตรีพื้นฐาน เช่น แคน พิณ โปงกลาง โหวต ขลุ่ย กลอง ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น ประเพณีในเดือนสิบสองเดือน เช่น บุญบั้งไฟ บุญพระเวส บุญกฐิน เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาไทยทางการประกอบอาชีพของท้องถิ่น เช่น เครื่องปั้นดินเผา การทอผ้า การจักสาน การเกษตร และหัตถกรรมในครอบครัว เป็นต้น

4. ภูมิปัญญาไทยทางแนวปฏิบัติหรือทางเทคโนโลยีชาวบ้าน เช่น การปลูกพืชปลอดสารพิษ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น จำแนกได้จากเรื่องธรรมชาติ ความรู้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในแต่ละท้องถิ่น โดยมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน

3.4 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การนำกิจกรรมที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านหรือเชิงุเจ้าของภูมิปัญญามาร่วมในการจัดการเรียนการสอน นักวิชาการศึกษาได้กล่าวถึง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

ประเวศ วะสี (2537: 85 - 86) ได้กล่าวถึง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาไว้ดังนี้

1. รัฐควรประกาศเป็นนโยบายให้ระบบการศึกษาทั้งหมดได้มีการศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ และทะนุบำรุงภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการตีพิมพ์หนังสือ และสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหลากหลาย และมีคุณภาพ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาทุกระดับ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหลากหลาย และจะทำให้การรับรู้ของระบบการศึกษาสมบูรณ์ขึ้น
4. จัดให้มีการสร้างตำราท้องถิ่นขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ครูที่อยู่ในท้องถิ่นสร้างตำราจากความรู้ท้องถิ่น และใช้ในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของครูในท้องถิ่น ทำให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับท้องถิ่นมากขึ้น และทำให้ชาติมีพลังความรู้จากของจริงขึ้นทั่วประเทศ
5. ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอยู่ในชุมชน ให้เป็นโรงเรียนชุมชน โดยทำหน้าที่ 3 อย่าง คือ
 - 5.1 ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน
 - 5.2 เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาชุมชน
 - 5.3 ให้การศึกษาทุกรูปแบบเพื่อชุมชน และนำทรัพยากรจากชุมชน หน่วยงานราชการ ภาคธุรกิจ และองค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาร่วมพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ขึ้นทั่วประเทศโดยวิธีแก้ปัญหาคะรุณี การเมือง สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว โดยการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาอื่น ๆ
6. ปรับระบบการศึกษาทั่วไป ให้เป็นการศึกษาสร้างหลักฐานของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างมีบูรณาการ ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ และความเป็นจริงในสังคมไทย
7. รัฐบาลควรจัดงบประมาณอุดหนุนทั่วไปให้หน่วยงานต่าง ๆ มีการตัดสินใจในการใช้เอง ส่วนรัฐบาลเป็นผู้ประเมินผลงานและตรวจสอบความถูกต้อง
8. ส่งเสริมกลไกการทำงานอย่างไม่เป็นทางการ และสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน โดยให้ผู้ปฏิบัติงานต่างสังกัดรวมตัวกันในกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเป็นอิสระคล่องตัว มีการส่งเสริมการศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนจะช่วยเชื่อมต่อบริเวณชุมชนกับหน่วยงานของรัฐได้เป็นอย่างดี

9. ภาคธุรกิจควรให้ทุนทรัพย์สนับสนุนองค์การพัฒนาเอกชน จัดตั้งมูลนิธิ สถาบันในรูปเอกชนเพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า ให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา

ต่อศักดิ์ บุญเสือ (2543: 15) ได้เสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาในโรงเรียน โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้แก่ เชิญผู้มีความรู้ความชำนาญต่าง ๆ เข้ามาฝึกอาชีพ หรือจัดกิจกรรมตามประเพณีแก่นักเรียนที่โรงเรียน

2. การพานักเรียนไปศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกโรงเรียน เช่น พานักเรียนไปศึกษาธรรมชาติที่น้ำตก โบราณสถาน หรือการประกอบอาชีพในชุมชน

กรมวิชาการ (2542: 23) กล่าวว่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน มีวิธีดำเนินการ 6 ประการ ได้แก่

1. เชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
2. ให้นักเรียนออกไปศึกษาและฝึกงานที่บ้าน หรือสถานประกอบการของปราชญ์ท้องถิ่น
3. เชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมสอน
4. นำสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาสอดแทรกในเนื้อหาวิชาที่สอน
5. ให้นักเรียนออกไปสำรวจข้อมูลท้องถิ่น แล้วครูผู้สอนนำมาจัดการเรียนการสอน
6. จัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรืออุทยานการศึกษา

วิโรจน์ สารรัตนะ (2541: 15 - 17) ได้กล่าวถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบโรงเรียน ดังนี้

1. ครูต้องศึกษาชุมชน พร้อมทั้งเก็บข้อมูลจากชุมชนทั้งจากการสังเกตและการสอบถามผู้รู้ในท้องถิ่น ตลอดจนควรศึกษาปัญหารอบ ๆ ตัวผู้เรียนหรือสิ่งที่เป็นปัญหาของชุมชนมากำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อนำไปสู่การเรียนการสอน

2. ครูต้องศึกษาศาสตร์ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมทั้งศึกษาวิธีการดึงเอาสิ่งที่เป็นศาสตร์สากลเข้าไปผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ครูควรรหาโอกาสเพิ่มเติมความรู้และศึกษาวิธีการต่างๆ จากการไปเยี่ยมโรงเรียนอื่น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง พัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น

4. ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ ครูควรดึงศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาร่วมเป็นวิทยากร ระดมบุคลากร คณะบุคคลที่เข้าใจในการศึกษา เช่น พระสงฆ์ องค์กรท้องถิ่น วิทยากรท้องถิ่น เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเท่าที่จะทำได้

5. ครูควรจัดให้มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายไม่ยึดแต่หนังสือเรียนเท่านั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 184 - 185) ได้เสนอแนะมาตรการเพื่อให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา และสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. จัดให้มีระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในสถาบันการศึกษา โดยใช้หลักสูตรที่มีสภาพเท่าเทียมกันกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง เช่น การจัดแบ่งกลุ่มประสบการณ์ การกำหนดวัตถุประสงค์ และการประเมินผลสัมฤทธิ์มากขึ้น

2. กำหนดให้หลักสูตรท้องถิ่นมีเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้บนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นในสัดส่วนที่สมดุลกับภูมิปัญญาสากล

3. ให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดทำแผนแม่บท เกี่ยวกับการเรียนการสอนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันทั้งการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมชุมชน

4. จัดให้มีระเบียบข้อบังคับที่เปิดโอกาสให้ ผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชนเข้ามาดำรงตำแหน่งครูภูมิปัญญา ทั้งนี้ต้องมีการให้เกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับครูในระบบราชการ

5. จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีฝ่ายส่งเสริมครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ และประสานงานกับเครือข่ายภูมิปัญญาไทย

นิคม ชมภูหอง (2548: 63 - 70) กล่าวถึงขั้นตอนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีขั้นตอนการดำเนินงานสำคัญ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ทำการศึกษาวิเคราะห์หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวดำเนินการ การวัดผลการประเมินผลและติดตามผล หรือมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นว่ามีส่วนใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นหรือชุมชน จากนั้นจัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยระบุจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่เหมาะสมที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2. จัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเสาะหาผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านโดยใช้วิธีการหลายวิธีและจากหลายแหล่ง เช่น ครูให้นักเรียนไปสอบถามหรือสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านโดยให้นักเรียนบันทึกข้อมูลลงในแบบเก็บรวบรวมข้อมูล ครูสอบถามหรือสัมภาษณ์คณะครูในสถานศึกษา นักการภารโรง นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่น/ผู้รู้ในท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารจากห้องสมุดต่าง ๆ โดยบันทึกข้อมูลลงในแบบสำรวจข้อมูล

3. จัดทำแผนการสอนและเตรียมการสอน ทำการเขียนแผนการสอน โดยเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นจากข้อ 2 ที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดทำแผนการสอน แนวทางการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน มีดังนี้

- 3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์หรือคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตร
- 3.2 เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความสนใจ หรือความต้องการของนักเรียน
- 3.3 สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งความพร้อมของ

โรงเรียน

3.4 ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์ ได้ลงมือปฏิบัติจริง เน้นกระบวนการสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.5 เหมาะสมกับทรัพยากรที่เป็นสื่อการเรียนที่มีอยู่

3.6 เหมาะสมกับเวลาเรียน

3.7 สะดวก ปลอดภัย

3.8 ชุมชนมีส่วนร่วม

3.9 ไม่มีเนื้อหาที่กล่าวโดยตรง หรือพาดพิงในลักษณะที่ลบหลู่สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ขัดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่ขัดกับหลักศีลธรรมอันดี และไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศไทย

4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอน โดยมีวิธีการดังนี้

4.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานศึกษา

4.1.1 การให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานที่ประกอบการ โดยติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองหรือปราชญ์ชาวบ้าน

4.1.2 การให้นักเรียนไปสำรวจข้อมูลในท้องถิ่นแล้วนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา

4.2.1 การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน โดยการประชุมร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ครูผู้สอน ปราชญ์ชาวบ้าน ที่เป็นคณะทำงานการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อศึกษาหลักสูตรแม่บท ศึกษาสภาพและความต้องการของท้องถิ่น พิจารณาเนื้อหาที่เหมาะสมจะนำมาสอนนักเรียน ต่อจากนั้นครูผู้สอนจึงจัดทำโครงการสอน ประกอบด้วยชื่อเรื่อง ความคิดรวบยอด วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน และการวัดผลประเมินผล

4.2.2 การนำสิ่งที่เป็นความรู้เฉพาะเรื่องมาสอดแทรกในเนื้อหาสาระที่สอน เช่น การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันรวบรวมความรู้เกี่ยวกับประวัติท้องถิ่น บุคคลสำคัญ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ วรรณกรรมท้องถิ่น นำมาจัดเป็นบทเรียนเสริมการศึกษา ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน แล้วนำมาสอนนักเรียน

4.2.3 การจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีจุดประสงค์ สำคัญในการอนุรักษ์สิ่งที่ดั่งงามไว้ รวมทั้งเป็นการฟื้นฟูสิ่งที่ดั่งงามให้กลับมาเป็นประโยชน์ อาจให้ นักเรียนสำรวจศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน แล้วจัดทำเป็นเอกสาร โดยเก็บ ในพิพิธภัณฑ์เพื่อให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า

4.2.4 การเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมสอน เป็นการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาร่วม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยครูวางแผนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านอาจจัดเป็น กิจกรรมเสริมหลักสูตรในรูปแบบของกลุ่มสนใจ

5. วัดผลและประเมินผล ระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำการวัดผลประเมินผลตาม จุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการสอน และบันทึกผลการประเมินสะสมไว้เพื่อสรุปผลการประเมินวัด ระดับคุณภาพ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ครู ผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการความรู้ให้เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูผู้สอน และบุคลากรในโรงเรียนจะต้องมีการศึกษาชุมชนก่อนที่จะมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การ วางแผนสอดคล้องกับสภาพของชุมชน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กร ต่าง ๆ

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตคลองสาน

4.1 ประวัติความเป็นมาเขตคลองสาน

1. ประวัติความเป็นมา

เขตคลองสานตั้งอยู่เลขที่ 861 ถ.ลาดหญ้า เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร เดิมมี ชื่อเรียกว่า "อำเภอบางลำภูล่าง" มาตั้งแต่สมัยที่เรียกว่า "ทิวิน" ที่ว่าการอำเภอดั้งอยู่ในที่ดินของวัด ทองนพคุณ ต.คลองสาน ต่อมาทางราชการได้พิจารณาเห็นว่าที่ตั้งของอำเภอมองไม่ตรงกับชื่อตำบล จึง ได้ขอเปลี่ยนชื่อใหม่ และได้รับพระบรมราชานุญาตให้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า "อำเภอกลองสาน" เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2454 หลังจากมีฐานะเป็นอำเภอเป็นเวลาหลายปี จนกระทั่งถึงวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2481 ทางราชการได้ลดฐานะอำเภอกลองสานเป็นกิ่งอำเภอ และลดตำบลจากที่มีอยู่เดิม 12

ตำบลลงเหลือ 2 ตำบล คือตำบลคลองสาน และตำบลบางลำภูกลาง ครั้นต่อมาในปี พ.ศ.2494 จึงได้แยกออกเป็น 4 ตำบล คือ ตำบลคลองสาน ตำบลบางลำภูกลาง ตำบลสมเด็จพระเจ้าพระยา และตำบลคลองตันไทร เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน แต่เนื่องด้วยความไม่สะดวกหลายประการ ข้าราชการ พ่อค้า และประชาชน จึงร่วมใจกันขออนุมัติตั้งเป็นอำเภอคลองสานดังเดิม เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2500 โดยที่ว่าการใหม่สร้างในที่ดินของกรมธนารักษ์อยู่ใกล้กับสำนักงานเทศบาลนครธนบุรี (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของสำนักงานการศึกษา กทม.) ซึ่งเป็นที่ตั้งอยู่ในขณะนี้

2. ขนาดและที่ตั้ง

ที่ตั้งเขตคลองสานตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทางด้านฝั่งธนบุรี โดยเริ่มตั้งแต่สะพานพระพุทธยอดฟ้าเรื่อยมา สิ้นสุดเมื่อจะถึงสะพานกรุงเทพ ส่วนปีกอีกด้านหนึ่งเริ่มตั้งแต่ถนนประชาธิปไตยมาจนถึงบริเวณซอยวัฒนา ถนนสมเด็จพระเจ้าตากสิน ตามแนวคลองบางไส้ไก่ เขตคลองสานมีพื้นที่ทั้งหมด 6.87 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จดแม่น้ำเจ้าพระยา (ฝั่งตรงข้ามเขตสัมพันธวงศ์)

ทิศใต้ จดแนวคลองบางไส้ไก่เชื่อมเขตธนบุรี

ทิศตะวันออก จดแม่น้ำเจ้าพระยา (ฝั่งตรงข้ามเขตสัมพันธวงศ์และเขตบางรัก)

ทิศตะวันตก จดถนนประชาธิปไตยเชื่อมเขตธนบุรี

3. สภาพทั่วไป

พื้นที่โดยทั่วไปของเขตคลองสานเป็นที่ราบลุ่ม อยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาถึง 2 ด้าน มีลำคลองน้อยใหญ่มากมาย การคมนาคมแต่เดิมใช้ทางน้ำเป็นเส้นทางหลัก ประชากรอาศัยอยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนและรับราชการ ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาบ้านเมือง การคมนาคมสะดวกสบายขึ้น ประชาชนจากต่างจังหวัดย้ายที่อยู่มาประกอบอาชีพต่าง ๆ อย่างหนาแน่น สภาพท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากพื้นที่สวนกลายเป็นอาคาร ตึกแถว ร้านค้า และโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก

4. การปกครอง

เขตคลองสานแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 แขวง ดังนี้

4.1 แขวงสมเด็จพระเจ้าพระยา มีพื้นที่ 1.16 ตารางกิโลเมตร

4.2 แขวงคลองสาน มีพื้นที่ 1.49 ตารางกิโลเมตร

4.3 แขวงคลองตันไทร มีพื้นที่ 1.75 ตารางกิโลเมตร

4.4 แขวงบางลำภูกลาง มีพื้นที่ 2.47 ตารางกิโลเมตร

4.2 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตคลองสาน

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตคลองสาน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

4.2.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของแต่ละภาคเราสามารถพบหลักฐานจากร่องรอยของศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏกระจายอยู่ทั่วไป เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความคิด ความเชื่อของบรรพบุรุษเป็นอย่างดี สำหรับเขตคลองสานมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ดังนี้

4.2.1.1 ป้อมป้องปัจจามิตร

เมื่อการขุด "คลองผดุงกรุงเกษม" เสร็จสิ้นลง รัชกาลที่ 5 โปรดฯ ให้สร้างป้อมปราการป้องกันข้าศึกตามริมคลองที่ขุดและตามลำน้ำเจ้าพระยาด้วย โดยป้อมป้องปัจจามิตรได้สร้างขึ้นที่ฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาด้านตะวันตก ตรงข้ามกับป้อมปิดปัจจามิตรที่สร้าง ณ ปากคลอง ผดุงกรุงเกษม ในสมัยรัชกาลที่ 5 กรมเจ้าท่าได้ใช้เป็นที่ตั้งเสาชิงช้าญวนแจ้งข่าวเรือสินค้าเข้า - ออกว่าเป็นเรือของบริษัทใด เมื่อสมัยรัชกาลที่ 6 จึงได้ย้ายเสาชิงช้าญวนมาไว้ยังที่ตั้งปัจจุบัน ส่วนการชักธงสัญญาณเรือเข้า - ออกได้เปลี่ยนไปทำให้การทำเรือแห่งประเทศไทยในเขตคลองเตย เสาธงที่ป้อมจึงใช้ชักธงแสดงภาพลักษณะอากาศตามการพยากรณ์ของกรมอุตุนิยมวิทยา ภายหลังจึงเลิกใช้เสาชิงช้าอย่างถาวร

4.2.1.2 วัดอนงคารามวรวิหาร

ท่านผู้หญิงน้อยภริยาสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นวัดคู่กับวัดพิชยญาติการามวรวิหาร เดิมชื่อ "วัดน้อยท่าแถม" ต่อมารัชกาลที่ 4 ทรงพระราชทานนามใหม่ว่า "วัดอนงคาราม" พระอุโบสถ เป็นอาคารทรงไทยก่ออิฐถือปูน หลังคาลด 2 ชั้น มุงกระเบื้องเคลือบสี ประดับช่อฟ้าและใบระกามีเสารายรอบข้างนอก หน้าบันเป็นลายดอกกลอย ชุ่มประตู่และหน้าต่างทำเป็นลวดลายปูนปั้นซึ่งยกย่องกันว่างดงามมาก บานประตูเขียนลายรดน้ำ เชี่ยวกางและยักษ์ บานหน้าต่างด้านนอกเขียนภาพเทพถืออาวุธ แต่ปัจจุบันลบเลือนจนเกือบหมดแล้ว ตามผนังด้านในและฝ้าเพดานทาสีปิดทองล่องชาด (ใช้ชาดทาสอดลงในพื้นทอง)

พระวิหาร ตั้งอยู่ด้านหน้าวัด หน้าบันประดับกระจกเป็นลายดอกไม้ ชุ่มประตู่ลวดลายปูนปั้นทำได้งดงามประณีตมาก บานหน้าต่างตอนล่างเขียนภาพทศชาติ พระประธานเป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยปางมารวิชัยหล่อโลหะปิดทองนามว่า "พระจุลนาถ"

พระมณฑป สร้างขนานข้างพระวิหาร หลังที่อยู่ด้านทิศตะวันออกประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ ซึ่งจำลองมาจากวัดราชาธิวาส ส่วนหลังที่อยู่ทางด้านทิศตะวันตกประดิษฐานพระพุทธรูปบาทจำลองโลหะ

ผู้พระไตรปิฎก เก็บอยู่ในกุฏิสงฆ์ เป็นศิลปะในสมัยอยุธยาตอนปลาย เขียนรูปขบวน พุทธยาตราทางสถลมารค และชลมารคเป็นลายทอง ส่วนบานประตูด้านหน้าเป็นภาพพระมหोสดตอนเข้าศึกเข้าล้อมเมือง ฝีมือการเขียนงดงามมาก

4.2.1.3 อุทยานเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี

บริเวณที่ตั้งของอุทยานแห่งนี้อยู่ใกล้เคียงกับบ้านเดิมของสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี ซึ่งยังคงมีตึกแถวเก่าสมัยรัชกาลที่ 3 อันเป็นอาคารบริวารของบ้านเจ้าพระยาศรีพิพัฒน์ฯ (แพ บุญนาค) หลงเหลืออยู่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำการบูรณะเป็นพิพิธภัณฑ์ เพื่อจัดแสดงพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจเทิดพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี และพัฒนาเป็นสวนสาธารณะพระราชทานแก่ชุมชน

บริเวณสวนพักผ่อน แบ่งเป็นสวนส่วนหน้าและส่วนในเป็นที่พักผ่อน ศึกษาพันธุ์ไม้ จัดนิทรรศการ อบรมศิลปะ

อาคารจำลอง จำลองบ้านเดิมที่สมเด็จพระย่าเคยประทับเมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ จัดแสดงอยู่บริเวณสวนส่วนใน

อาคารพิพิธภัณฑ์ หลังที่ 1 จัดแสดงพระราชประวัติ สถานที่เคยประทับ ประวัติชุมชนย่านวัดอนงคาราม และของที่ประชาชนถวายในงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ ส่วนหลังที่ 2 จัดแสดงพระราชจริยาวัตร สิ่งของเครื่องใช้ส่วนพระองค์และงานฝีพระหัตถ์

แผ่นหินแกะสลัก เป็นประติมากรรมบนแผ่นทราย สีเขียวแบบขุนตำ แสดงพระราชกรณียกิจและงานไหว้สาแม่ฟ้าหลวง ตั้งแสดงอยู่กลางอุทยานใกล้บ้านจำลอง

อาคารอนุสรณ์ เป็นที่อ่านหนังสือ จัดนิทรรศการ บริเวณอุทยานยังคงมีต้นไม้ใหญ่อายุกว่า 100 ปีที่ให้ความร่มรื่นอยู่ท่ามกลางอุทยานมากมายหลายชนิดทีเดียว

4.2.1.4 วัดพิชัยญาติการาม วรวิหาร

เดิมเป็นวัดร้าง สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติได้ทำการปฏิสังขรณ์แล้วถวายเป็นพระอารามหลวงในรัชกาลที่ 3 ทรงพระราชทานนามว่า "วัดพระยาญาติการาม" ต่อมารัชกาลที่ 4 ทรงพระราชทานนามใหม่เป็น "วัดพิชัยญาติการาม" แต่คนทั่วไปนิยมเรียก "วัดพิชัยญาติ"

พระอุโบสถ เป็นศิลปะแบบจีน ที่ฐานพระอุโบสถเป็นหินแกะสลักเรื่องสามก๊ก พระประธานเป็นพระปางมารวิชัย มีพระนามว่า "สมเด็จพระสิทธิธารตพุทธเจ้า"

พระปรารค์ 3 องค์ องค์ใหญ่ประดิษฐานพระพุทธรูปเจ้า 4 องค์ องค์เล็กทางด้านทิศตะวันตกประดิษฐานพระพุทธรูปบาทจำลอง 4 รอย ส่วนทิศตะวันออกประดิษฐานพระศรีอริยมุตไตรอย

วิหารคต เป็นซุ้มประตูทรงไทย 3 ซุ้ม ศาลาตั้งพระอสีติมหาสาวก 6 หลังและ ศาลาอาคันตุกะ 2 หลัง

4.2.1.5 ปวดทองธรรมชาติวรวิหาร

เดิมชื่อ "วัดทองบน" เป็นวัดโบราณไม่ปรากฏนามของผู้สร้าง เป็นวัดคู่กับวัดทองล่างหรือวัดทองนพคุณ

พระอุโบสถ เป็นทรงแบบสมัยอยุธยาตอนปลาย บานประตูหน้าต่างด้านนอกลงรักเขียนทองเป็นลายกลีบสองชั้น ภาพจิตรกรรมฝาผนังหลังพระประธานแสดงชีวิตความเป็นอยู่และลักษณะชุมชนวังบูรพาภิรมย์ในสมัยก่อน ที่หน้าบันแกะสลักเป็นรูปเทพนมบนลายก้านขด บริเวณด้านหน้าพระอุโบสถมีสิงโตหิน 2 ตัววางประดับ

พระประธาน เป็นพระปางมารวิชัยสร้างในรัชกาลที่ 2 มีพระนามว่า "พระพุทธชินชาติมาศธรรมคุณ"

พระวิหาร สร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปางต่างๆ

ธรรมาสณีไม้ เป็นบุษบก 3 ชั้น ใช้เป็นที่ประทับในพระราชพิธีโสกันต์สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาจักรีภูมิพลิต

4.2.1.6 วัดทองนพคุณ

วัดนี้ชาวบ้านนิยมเรียกกันว่า "วัดทองล่าง" เป็นวัดโบราณไม่ปรากฏหลักฐานว่าใครสร้างและสร้างเมื่อใด ทราบแต่เพียงว่า เดิมเป็นวัดราษฎร์ ต่อมาพระยาโชฎีกะราชเศรษฐี (ทองจีน ไกรฤกษ์) ได้ปฏิสังขรณ์แล้วซ่อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระอารามหลวงในสมัยรัชกาลที่ 3 วัดนี้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งตะวันตกตรงข้ามกับวัดปทุมคงคา การก่อสร้างปฏิสังขรณ์มีต่อมาเป็นลำดับมาก บ้างน้อยบ้างตามยุคที่มีความทรุดโทรมมากหรือน้อย และกำลังความสามารถเจ้าอาวาสรูปนั้น ๆ

พระอุโบสถ ภายในมีจิตรกรรมฝาผนังฝีมือพระครูกลึงสังสร พระประธานในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปั้นปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 4 ศอก 4 นิ้ว สูง 5 ศอกคืบ 6 นิ้ว

พระวิหาร ได้รับการบูรณะซ่อมแซมในรัชกาลที่ 3 เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปของวัดหลายร้อยองค์ ลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐทรงไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

มณฑป เป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง ตั้งอยู่บนที่ซึ่งสร้างเป็นภูเขาสูง 6 ศอก นับว่าอาจารย์ฤกษ์วัดทองนพคุณเป็นผู้สร้าง มณฑปนี้สร้างในสมัยรัชกาลที่ 4

พระเจดีย์องค์ใหญ่ย่อเหลี่ยมไม้สิบสอง อยู่ระหว่างพระอุโบสถกับพระวิหาร พระยาโชฎีกะราชเศรษฐี สร้างประมาณในรัชกาลที่ 3 ต่อมาท่านเจ้าคุณพระสุธรรมสังวรเถร (มา) ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์

นอกจากนี้ ก็ยังมีพระพุทธรูปหล่อยืนปางห้ามญาติ 2 องค์ สูง 3 ศอกคืบ หล่อด้วยทองขาว มีตู้เป็นที่ประดิษฐาน

4.2.1.7 วัดสุวรรณ

วัดสุวรรณสร้างเมื่อ พ.ศ.2325 ปีเดียวกับที่สร้างกรุงรัตนโกสินทร์ โดยชาวจีนผู้หนึ่งเป็นผู้สร้างขึ้นในที่ซึ่งเป็นศาลเจ้ามาก่อน เดิมชื่อ “วัดสุวรรณอุบาสิการาม”

พระประธานในอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยที่งดงามมาก สันนิษฐานว่าชาวจีนได้อัญเชิญมาจากสุโขทัย เพื่อนำมาประดิษฐานตั้งแต่ครั้งสร้างวัด

พระพุทธรูปข้างหอรระฆัง “หลวงพ่อธรรมานกาย” เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นพระพุทธรูปเจ้าทรงบำเพ็ญทุกขกิริยา ประชาชนให้ความเคารพศรัทธาเป็นอย่างมาก

มณฑป สันนิษฐานว่าสร้างมาประมาณ 200 ปีเศษ เป็นที่เก็บพระพุทธรูปเก่าแก่หลายองค์ ปัจจุบันมณฑปเก่าแก่แห่งนี้ถูกปิดด้วยเหตุผลบางประการ จึงยังไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป นอกจากคนเก่าแก่ในแถบนั้น

4.2.1.8 วัดทองเพลิง

วัดทองเพลิง เดิมเรียกว่า “วัดกลางทุ่ง” เนื่องจากบริเวณที่ตั้งวัดเคยเป็นทุ่งนา และสวนผลไม้ต่าง ๆ ต่อมาเมื่ออุบาสกท่านหนึ่ง ชื่อ “นายทอง” อาชีพเป็นนักร้องเพลง มีความศรัทธาต่อศาสนามากได้นิมนต์พระภิกษุมายอยู่พรรษา และได้นำเงินที่ได้จากการร้องเพลงมาบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้อยู่ในสภาพที่ดี จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดทองเพลิง”

อุโบสถ ทรงไทยแบบอยุธยา ศิลปะไทยในอุโบสถเลียนแบบสมัยอยุธยาทั้งสีนภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังด้านหลังพระประธานแสดงเรื่องราวของพระพุทธรูปเจ้าทรงชนะมาร ฝาผนังด้านหน้าเป็นเรื่องราวของพระเจ้าเปิดโลก ด้านข้างเป็นภาพเจดีย์จากสถานที่สำคัญต่างๆ ในเมืองไทยแสดงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีประจำท้องถิ่นในทุกภาคของประเทศไทย

พระประธานในอุโบสถคือ “หลวงพ่อสัทธาชัย” เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย กล่าวว่าได้มาจากการลอยน้ำมา

หอรระฆัง รูปทรงเลียนแบบมาจากสมัยอยุธยา มีเสาไม้ขนาดใหญ่ 4 เสา เดิมมีบันไดขึ้นเป็นบันไดตรงธรรมดา ๆ ภายหลังได้เลียนแบบบันไดหอรระฆังวัดพิชัยญาติการาม เป็นบันไดเวียนขึ้นไป

4.2.1.9 วัดเศวตฉัตร

วัดเศวตฉัตร เดิมชื่อ “วัดบางลำภูล่าง” เป็นวัดเก่าแก่มากแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ไม่ปรากฏว่าใครเป็นคนสร้าง ครั้นสมัยรัชกาลที่ 3 พระอัยกาเธอกรมหมื่นสุนทรวิชัย พระองค์เจ้าฉัตรทรงย้ายวัดออกไปสร้างใหม่ ในเนื้อที่กว้างประมาณ 21 เมตร ยาว 29 เมตร ได้ทรงปฏิสังขรณ์

พระอุโบสถใหม่ พระวิหาร สร้างพระปรางค์ เสนาสนะ เป็นต้น ครั้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงพระราชทานชื่อว่า “วัดเศวตฉัตร” เพื่อเป็นเกียรติแก่กรมหมื่นสุรินทรรักษ์ ดังกล่าวและมีการปฏิสังขรณ์เป็นลำดับ อาทิเช่น ซ่อมพระอุโบสถใหม่ ซ่อมศาลาการเปรียญ เป็นต้น

พระอุโบสถเก่า สร้างราวสมัยอยุธยา ไม่ปรากฏผู้สร้าง ภายในมีพระประธานปางสมาธิ มีพระนามว่า “พระพุทธสมาธิคุณสุนทรสมาทานบุราณสุคติ”

พระอุโบสถใหม่ สร้างในสมัยรัชกาลที่ 2 หมื่นสุรินทรรักษ์เป็นผู้สร้าง เป็นศิลปะผสมจีนและไทย ก่ออิฐถือปูน ภายในมีพระประธานปางนาคปรก มีพระนามว่า “พระพุทธองค์ศรีสมุณี นารตอัคร์อาสน์อำไพ” สันนิษฐานว่าเป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย

พระวิหารมี 5 ห้อง ประกอบด้วยลวดลายเช่นเดียวกับพระอุโบสถ ภายในมีพระประธานปางมารวิชัย มีพระนามว่า “พระพุทธรุฑมารวิชัยอภัยปรบักษ์อัศวินบุล” สันนิษฐานว่าเป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย

พระวิหารริมกำแพงหน้าพระปรางค์ หลังคามุงกระเบื้องปั้นลมปูน ภายในมีพระพุทธรุไสยาสน์ สร้างในสมัยพระครูวินัยสังวร (มูล) เป็นพระปูนมีพระนามว่า “พระพุทธรุบุญฑูรมูล ประดิษฐานสถิตไสยาสน์”

พระปรางค์ ฐาน 2 ชั้น เหลี่ยมย่อไม้สิบสอง กรมหมื่นสุรินทรรักษ์เป็นผู้สร้างในสมัยรัชกาลที่ 3 ประดิษฐานอยู่ริมกำแพงพระอุโบสถด้านหลัง ระหว่างพระอุโบสถและพระวิหารติดต่อกัน เคยบรรจุพระพุทธรุรูปทั้ง 4 ด้าน

4.2.1.9 วัดสุทธาราม

วัดสุทธารามสร้างเมื่อ พ.ศ.2411 ไม่มีประวัติผู้สร้าง เดิมนามว่า “วัดสุทธาราม” ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2509 พระมหาโพธิวงศาจารย์ เจ้าคณะจังหวัดธนบุรีให้เปลี่ยนนามโดยเพิ่มอักษร “ท” เข้าอีกหนึ่งตัวเป็น “วัดสุทธาราม” วัดสุทธารามได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2470 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 1 เส้น 2 วา ยาว 3 เส้น

พระพุทธรุรูปประดิษฐานในอุโบสถเก่า เป็นพระหล่อด้วยโลหะปางมารวิชัย มีนามว่า “หลวงพ่อดิม” สร้างมานานแล้ว โดยไม่มีใครทราบว่าสร้างในสมัยใดและใครเป็นผู้สร้าง เป็นพระที่ศักดิ์สิทธิ์มาก มีประชาชนเคารพนับถือ และชอบไปจุดประทัดถวายไม่ขาดสาย

4.2.1.10 พิพิธภัณฑ์โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา

โรงพยาบาลสำหรับผู้ป่วยจิตเวชเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระ - จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ.2432 พิพิธภัณฑ์โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา จัดได้ว่าเป็นพิพิธภัณฑ์จิตเวชศาสตร์แห่งแรกและแห่งเดียวของประเทศไทย ตัวอาคารมีรูปทรงแบบตะวันตก เดิมเป็นที่พักของท่านผู้อำนวยการของโรงพยาบาล ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนอาคารหลังนี้เป็นโบราณสถาน

แห่งชาติ เมื่อ พ.ศ.2528 และได้รับการประกาศให้เป็น “อาคารอนุรักษ์ดีเด่น” จากสมาคมสถาปนิกสยาม

ภายในจัดแสดงประวัติความเป็นมาของโรงพยาบาล ประวัติการรักษาจิตเวชศาสตร์ของประเทศไทย ภาพถ่าย แผนที่ โบราณวัตถุ อุปกรณ์ทางการแพทย์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ รวมทั้งชุดนิทรรศการถาวรเรื่องจิตเวชศาสตร์ และประสาทวิทยาศาสตร์

4.2.1.11 มัสยิดสุพรรณภูมิ

มัสยิดสุพรรณภูมิ เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของมุสลิม (นิกายซุนหนี่) การก่อสร้างมัสยิดสุพรรณภูมินั้น สร้างโดยนายศาลาและคณะเป็นเรือนไม้ชั้นเดียว ไม่มีฝ้า หลังคาสังกะสี สร้างเมื่อ พ.ศ.2395 และได้จัดทำมิมบรั (ที่แสดงธรรม) และเมื่อยะร็อบ (สถานที่อีม่ามละหมาด) ซึ่งสวยงามด้วยการแกะสลักลวดลายภาษาอาหรับ ที่เห็นอยู่เป็นฝีมือของนายศาลา และนายชื่น ชื่นอังกูร (มุฮัมหมัดฮุเซ็น ชื่นอังกูร) ซึ่งการแกะสลักกระทำด้วยฝีมือประณีตมาก มัสยิดสุพรรณภูมิ ได้มีการบูรณะ และต่อเติม 2 ครั้ง โดยครั้งแรกในปี พ.ศ.2527 และครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2542

4.2.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาดเพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม ตลอดจนทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม สำหรับเขตคลองสานมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ดังนี้

4.2.2.1 ศาลพระภูมิทรงไทย

ศาลพระภูมิทรงไทยเป็นอีกหนึ่งภูมิปัญญาของไทยที่ถ่ายทอดกันมายาวนาน จากรุ่นสู่รุ่น สมัยก่อนอาจจะทำกันเล็กๆ ในครอบครัวมีรายได้ไม่มาก แต่ปัจจุบันขยายใหญ่ขึ้น ทำรายได้ก้อนโตให้ผู้ประกอบการด้วยความต้องการของลูกค้าที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งล้วนแต่เป็นคนที่มีความรู้ทั้งนั้น งานฝีมือของที่นี่ได้รับเลือกให้เป็นของดีเขตคลองสาน ทำกันอยู่ที่บ้านในซอยเจริญนคร 46 ไม่มีหน้าร้าน ลูกค้าสามารถมาดูแบบและมาสั่งทำที่บ้านได้เลย ศาลพระภูมิเรือนไทยจำลองของครอบครัวภูวสวัสดิ์โดดเด่นตรงที่ใช้ไม้สักทองสร้าง มีให้เลือกหลายแบบหลายราคา ขึ้นอยู่กับความต้องการและความพอใจของลูกค้า มีทั้งเรือนหมู่ เรือนไทยคู่ เรือนเดี่ยว ศาลพระพรหมสี่หน้า และศาลพระภูมิแบบสามมุข การทำศาลพระภูมิเรือนไทยจำลองเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว หากเป็นศาลพระภูมิหลังใหญ่อาจต้องใช้เวลาเป็นเดือน ส่วนหลังเล็กสองสามวันก็ทำเสร็จ ไม้ที่ใช้เป็นวัตถุดิบนั้น ก็เลือกไม้สักทองเพราะลวดลายสีสวยกว่าไม้อื่นและแข็งแรงทนทาน

4.2.2.2 โองผ้าไหม

โองผ้าไหม เป็นการนำเอาโองดินเผามาดัดแปลง โดยการใช้ผ้าไหมมาตกแต่ง ให้เป็นลวดลายสวยงาม โองผ้าไหมจึงเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมกันในปัจจุบัน และยังสามารสร้าง อาชีพให้กับชุมชนเป็นอย่างดี โองผ้าไหมของชุมชนวัดสุวรรณนั้นเพิ่งเริ่มทำได้ 1 ปีเศษ และได้รับการ ฝึกอบรมจาก จังหวัดปทุมธานีซึ่งเป็นต้นกำเนิดของโองผ้าไหม จึงได้ผลิตขายในชุมชนเองบ้าง และ โองที่ใช้นำมาทำนั้นไม่ได้ซื้อจากจังหวัดปทุมธานี แต่ซื้อโองที่ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพราะใกล้ และสะดวกกว่าในการขนส่ง ส่วนผ้าไหมก็รับซื้อมาเช่นกัน ในการทำโองผ้าไหมแต่ละใบนั้นก็ต้องใช้ เวลาอย่างมากเช่นกันจึงไม่สามารถกำหนดได้ว่าแต่ละวันสามารถทำได้กี่ใบ ซึ่งโองผ้าไหมที่วางจำหน่ายนั้น มีตั้งแต่ขนาดเล็กใส่กรอบสวยงามไว้เป็นของฝาก ของชำร่วย ไปจนถึงโองขนาดใหญ่ก็มีไว้ให้เลือกซื้อ หมายมาตกแต่งบ้านเช่นกัน จากโองดินเผาธรรมดานำมาเพิ่มตกแต่งผ้าไหม ดิ้นเงิน ดิ้นทองเข้าไปก็ทำ ให้มองดูสวยงามสดงดงาม ก็ทำให้มีค่ามีราคาสร้างรายได้ให้กับชุมชน โองผ้าไหมนอกจากจะวางขายใน ชุมชนแล้ว ก็จะมีคนสั่งทำและรับไปขาย

4.2.2.3 หัวโขน

โขน ถือได้ว่าเป็นศิลปะชั้นสูงของไทยที่มีมาแต่อดีตกาล เรื่องราวของรามเกียรติ์ ที่นำมาเล่าผ่านการแสดงอันแฝงไปด้วยศิลปะไทยอันงดงามนี้ยังคงมนต์ขลังไม่เสื่อมคลาย ขณะเดียวกัน ศิลปะการทำหัวโขนก็มีความสำคัญและยังคงสืบทอดต่อมารุ่นต่อรุ่น

ผู้สืบทอดตำนานหัวโขนย่านฝั่งธนคนนี้เกิดในครอบครัวที่ยากจน แต่ความไม่ พอใจก็ไม่ได้หมายความว่าเขาจะไม่มีฝีมือ ด้วยความที่รักงานด้านซิดๆ เขียนๆ หลังจากจบชั้น ป.4 คุณสมชายก็ออกหางานทำด้วยการเป็นลูกจ้างในร้านทำตุ๊กตาไทย และนั่นคือทุนสำคัญก่อนที่จะมา ศึกษาการทำหัวโขนกับครูชิต แก้วดวงใหญ่ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดวิชามาจากช่างหลวงในรัชสมัยรัชกาล ที่ 6 คุณสมชายจำเรียนวิชาการทำหัวโขนกับปรมาจารย์เอก 5-6 ปี ก็อายุครบบวชพอดี เขาจึงขอลา บวชและครองสมณะเพศเป็นเวลา 1 พรรษาถึงได้สึกออกมา ความรักที่มีต่องานศิลปะ ความผูกพันที่มี ต่อการทำหัวโขนเกินครึ่งทศวรรษทำให้คุณสมชายคิดที่จะออกมาทำหัวโขนเอง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ อย่างที่หวัง อาจจะเป็นเพราะเป็นมือใหม่ การขายยังเข้าถึงตลาดไม่ได้ แล้วร้านค้าตอนนั้นก็ มีน้อยมาก คุณสมชายเลือกที่จะไปเป็นลูกจ้างอยู่ที่กรมสรรพาวุธทหารบก โดยเวลาที่เขาวางก็จะ ทำหัวโขนเป็นอาชีพเสริมไปด้วย เงินเดือนที่ได้จากกรมคือทุนรอนสำคัญที่ทำให้คุณสมชายกล้าเสี่ยง กกล้าที่จะสานความรักในวิชาชีพของเขา เวลา 10 ปีที่กรมช่วยสร้างรากฐานของเขาให้แข็งแรงพอที่จะ ทำหัวโขนเป็น “อาชีพ” ได้หลังจากออกจากกรม นับจากวันนั้นซึ่งเป็นปี พ.ศ.2517 จนถึงปัจจุบัน เป็น เวลาเกือบ 30 ปี อาชีพเดียวที่คุณสมชายทำก็คือ “หัวโขน” ปัจจุบันนี้ “บ้านโขนไทย” ของคุณสมชาย จะผลิตทุกอย่างเกี่ยวกับโขน มีทั้งหัวโขนทุกขนาด ตั้งแต่ขนาดเล็ก เส้นผ่านศูนย์กลาง 1 นิ้ว สำหรับ

เป็นที่ระลึกรู้ ไปจนถึงขนาดใหญ่ที่ใช้ในการแสดงจริง ๆ รวมทั้งหัวละคร เครื่องแต่งกายละครและนางรำต่าง ๆ ด้วย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

อุไรวรรณ บุญอุรุพิภิญโญ (2544: 98) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลพบุรี ประชากรในการวิจัยคือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาและปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 213 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรที่พบมากที่สุดคือ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งกลุ่มคิด ความคิด ความเชื่อ กลุ่มศิลปวัฒนธรรมประเพณี กลุ่มการประกอบอาชีพ กลุ่มแนวคิด หลักปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้าน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ บุคลากรมีภาระกิจมากเกินไป ไม่มีเวลาใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่มีระบบการเก็บรวบรวมข้อมูล ขาดงบประมาณ ครูไม่จัดทำกำหนดการสอนแผนการสอน และปราชญ์ท้องถิ่นไม่มีเวลาในการถ่ายทอดความรู้และนักเรียนขาดความสนใจ

ปรียพร ศรีงาน (2544: 98 - 101) ศึกษาเรื่องสภาพ ปัญหา และความต้องการ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงาน 6 - 10 ปี สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง ครูส่วนใหญ่มีเหตุผลในการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์และถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง ด้านการเตรียมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู เตรียมโดยการสำรวจแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนมาก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้การบรรยาย การศึกษานอกสถานที่ การฝึกปฏิบัติ และการเชิญวิทยากรท้องถิ่นตามความเหมาะสม ด้านการประเมินการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนมากครูผู้สอนประเมินความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก ปัญหาที่พบคือ ขาดการวางแผนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ

ณิศนันท์ พลอามาตย์ (2545: 68 - 71) ได้ศึกษาเรื่อง ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กิ่งอำเภอบ้านด่าน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนการสอนที่คล้ายคลึงกัน เริ่มจากการวางแผนการสอนร่วมกับครูผู้สอน มีการวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดเนื้อหาวิชาที่สอนให้สอดคล้องกับความรู้ความชำนาญของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวคือ การ

ดำเนินการก่อนสอน การสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน วิธีการสอน มีการสอนแบบบรรยายประกอบ การสาธิต และให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตาม โดยใช้สื่อการสอนที่เป็นจริง ตามเนื้อหาวิชาที่สอน และผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังจากที่ได้เรียนกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว นักเรียนเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข สิ่งที่แสดงว่านักเรียนเป็นคนเก่ง คือ นักเรียนสามารถคิดอย่างมีเหตุผล เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้าสู่วิถีชีวิตจริง พัฒนาตนให้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถแก้ปัญหาโดยการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ สิ่งที่แสดงว่านักเรียนเป็นคนดี คือ นักเรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยการทำงานด้วยความขยันรับผิดชอบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของกัน ช่วยเหลือกัน ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมและชักชวนผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมด้วย สิ่งที่แสดงว่านักเรียนมีความสุข คือ มีความพร้อมและกระตือรือร้นในการเรียน โดยที่นักเรียนไม่ขาดเรียน ตั้งใจเรียนและปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

ประยูรศรี เจียวกิก (2546: 86 - 88) ได้ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกระบี่ พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ เห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่มีการปฏิบัติโดยมีการเชิญผู้มีความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอนนักเรียน สำหรับวิธีการพัฒนาหลักสูตรนั้นใช้วิธีการศึกษาสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นแต่การจัดทำสื่อการเรียนการสอนเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นและคู่มือครูมีการดำเนินการที่น้อยมาก สำหรับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 4 กลุ่มมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 4 กลุ่มเรียงตามลำดับมากที่สุดคือ 1) กลุ่มคติชาวบ้าน ความเชื่อ ความคิด ภาษาและหลักการที่เป็นพื้นฐานของความรู้ 2) กลุ่มแนวความคิดหลักปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้าน 3) กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี 4) กลุ่มการประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ส่วนใหญ่มีการนำมาใช้ในลักษณะการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนงบประมาณ รองลงมาคือบุคลากรมีภาระงานมากเกินไป ไม่มีเวลาใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและขาดแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

บังอร ฝ่ายสัจจา (2546: 146 - 150) ศึกษาเรื่องการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนการสอนนอกโรงเรียนในจังหวัดยะลา พบว่า แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดยะลา มีทั้งหมดแบ่งเป็น 9 ประเภท ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี และด้านโภชนาการ

ลักษณะการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ส่วนใหญ่นำมาใช้ในด้านการเป็นวิทยากร ด้านการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมในด้านการปรับปรุงหลักสูตรและจัดกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วหรือการสร้างหลักสูตรและจัดกิจกรรมใหม่ พบว่า ส่วนใหญ่นำกิจกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรม ลักษณะการโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น พบว่า นำมาใช้มากในกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ส่วนปัญหาที่พบ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและจัดกิจกรรมได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นบุคคลไม่มีความรู้พอที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดกิจกรรม ด้านการนำมาเป็นวิทยากร ได้แก่ ไม่มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ และด้านการนำมาเป็นสื่อเพื่อการศึกษาได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อการศึกษา

ชาลิดา รักไคร่ (2547 : 92) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี พบว่า สภาพปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนตามทัศนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ในภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านงบประมาณ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ คือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ และด้านบุคลากร ความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนตามทัศนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก คือ ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางและโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ภาพรวมมีความต้องการในระดับมากทุกข้อโดยข้อที่มีความต้องการสูงสุด คือ สนับสนุนให้เข้ารับการอบรม และเปิดโอกาสให้แสดงความสามารถทุกครั้งที่มีโอกาส และข้อที่มีความต้องการต่ำสุด คือ โรงเรียนทำตารางให้ทราบโดยทั่วกันเมื่อมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนที่โรงเรียน เปรียบเทียบสภาพปัญหาและความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนจำแนกตามขนาดของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี พบว่าสภาพปัญหาและความต้องการ ทั้งภาพรวมและรายข้อแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนครูผู้สอนไม่ให้ความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการจัดหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ ให้เพียงพอในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รุ่งนภา รทสา (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับการเรียนรู้ระดับปฐมวัยในเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตทุ่งครุมี 8 ด้าน คือ 1. การเกษตร 2. หัตถกรรม 3. การแพทย์แผนไทย 4. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5. ศิลปกรรม 6. ภาษาและวรรณกรรม 7. ศาสนา 8. โภชนาการ โดยสาระสำคัญของภูมิปัญญาเน้นถึงการนำสิ่งที่มียุอยู่ในท้องถิ่นทั้งทางด้านดำรงชีวิตและศาสนามาสืบสานต่อยอดด้วยการสังเกต และปฏิบัติกับครอบครัว ส่วนวิธีสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กปฐมวัย ผู้ทรงภูมิปัญญาเห็นว่าควรเป็นการสังเกตและการสาธิตให้เด็กปฏิบัติตาม

ศศิธร ทศเกษร (2547: 91 - 96) ศึกษาเรื่องการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี : การวิเคราะห์ตามแบบจำลองแอสซัวร์ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อวิเคราะห์การสอนโดยใช้แบบจำลองแอสซัวร์ 6 ด้าน คือด้านการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน ปฏิบัติมาก คือ ความสนใจของผู้เรียน ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีการปฏิบัติในระดับมากทุกเรื่อง และมากอันดับแรก คือ การแจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ ก่อนทำการสอน ด้านการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น นำไปปฏิบัติมากในเรื่องการเลือกประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหาการสอน ด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน มีการปฏิบัติในระดับมากทุกเรื่องและมากเป็นอันดับแรกคือ เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการตอบสนองของผู้เรียน มีการปฏิบัติมากอันดับแรกคือ การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ด้านการประเมินผลมีการปฏิบัติมากเป็นอันดับแรกคือ การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ส่วนปัญหาที่พบคือผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เดิมต่างกัน

สุชาติ ทองมา (2548: 114 - 115) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบกระบวนการบริหารการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ที่มีพื้นฐานความรู้ ทางการบริหารการศึกษาและประสบการณ์ฝึกอบรมแตกต่างกัน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 มีกระบวนการบริหารการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดองค์การ การประสานงาน การใช้อิทธิพลหรือการจูงใจ การวางแผน และการประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ที่มีพื้นฐานความรู้ทางการบริหารการศึกษาแตกต่างกันจะมีกระบวนการบริหารการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ที่มีประสบการณ์ฝึกอบรมแตกต่างกัน จะมีกระบวนการบริหารการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ใน

การจัดการศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การฝึกอบรม 0 - 5 ครั้ง จะมีกระบวนการบริหารการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมน้อยกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การฝึกอบรมเกิน 5 ครั้ง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา พระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ที่มีพื้นฐานความรู้ทางการบริหารการศึกษาและประสบการณ์การฝึกอบรมแตกต่างกันจะมีกระบวนการบริหารการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

วนิดา สัมพันธ์พร (2549 : 48 - 50) ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การนำนักเรียนออกไปสู่แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น การบริหารจัดการของโรงเรียน และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งโดยรวมและด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียนแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยครูมีทัศนะว่าผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนมากกว่าทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ส่วนด้านการบริหารจัดการของโรงเรียน และด้านการนำนักเรียนออกไปสู่แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้บริหารและครูมีทัศนะต่อบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนไม่แตกต่างกัน

สมปอง รินทอง (2550: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ พบว่า สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง คือมีการใช้ส่วนใหญ่สม่ำเสมอ มีร่องรอยการใช้ชัดเจน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้บุคคลในชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน ด้านการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยี ด้านการใช้การแสดงศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการใช้สถานที่ในชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน สภาพปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนโดยรวม ยังมีข้อขัดข้องและอุปสรรคในการใช้อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน คือ ด้านงบประมาณ ด้านนักเรียนด้านกฎหมายระเบียบข้อปฏิบัติ ด้านครูและผู้บริหารและด้านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการเปรียบเทียบสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของ สถานศึกษาแต่ละขนาดโดยรวม

ไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้สถานที่ในชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการใช้ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และด้านการใช้การแสดงศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและมี ความแตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้บุคคลในชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน และผลการ เปรียบเทียบปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของสถานศึกษาแต่ละขนาด พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านครูและ ผู้บริหาร ด้านนักเรียน ด้านงบประมาณ และด้านกฎหมาย ระเบียบข้อปฏิบัติ

วัตร สุขใจ (2551: 53 - 54) ศึกษาเรื่องการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการของโรงเรียนบ้านยางครก อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ จัดแหล่งเรียนรู้การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ร่วมกำหนดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการ ส่วนน้อยที่ปฏิบัติคือ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เลือกมาจัดการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ผู้เรียน และกำหนดหน้าที่ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับส่วนที่ไม่แน่ใจได้แก่ กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการของโรงเรียน และประชุมชี้แจงการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในส่วนของปัญหาพบว่า เยาวชนไม่ให้ความสนใจ และขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานและองค์กรอื่น ๆ ในด้านการร่วมมือประสานงาน ส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมสรรหาแหล่งทุนร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และประชาสัมพันธ์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการ ส่วนน้อยที่ได้ปฏิบัติคือ การสืบสานประเพณีในท้องถิ่น การสนับสนุนครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมรับรู้เกี่ยวกับปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียน ส่วนที่ไม่แน่ใจคือร่วมรับรู้เกี่ยวกับปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียน ร่วมเป็นกรรมการในแผนงานการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ความรู้ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ชุมชน ในส่วนของปัญหาพบว่า เยาวชนไม่มีความสนใจที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านการจัดหาทรัพยากร ส่วนใหญ่ ที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ เลือกคณะกรรมการการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการเลือกครูภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดแหล่งเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน และสรรหาคณะกรรมการการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนน้อยที่ได้ปฏิบัติคือสรรหาครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในงานวิชาการของโรงเรียน และคัดเลือกครูภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับส่วนที่ไม่แน่ใจคือสำรวจแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน สรรหาคณะกรรมการการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน ส่วนของปัญหาพบว่า ขาดงบประมาณให้การสนับสนุน ไม่มีครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านยาสมุนไพร และไม่เห็นความสำคัญของครูภูมิปัญญา

ท้องถิ่น และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ ให้ข้อเสนอแนะการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการของโรงเรียน ให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสนอแนะความคิดเห็นในที่ประชุม เพื่อแก้ไขปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับส่วนน้อยที่ปฏิบัติคือ ติดตามการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการ ติดตามการปฏิบัติงานของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการ ส่วนที่ไม่แน่ใจคือ ติดตามการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เสนอแนะการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และเสนอแนะความคิดเห็นในที่ประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนปัญหาพบว่า ขาดงบประมาณในการจ้างครูภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานศึกษาไม่มีการคัดเลือกครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และขาดผู้เชี่ยวชาญครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านยาสมุนไพร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

แมคเคย์ (Mackay. 1995: 288) ได้ศึกษาการแสดงดนตรีพื้นบ้านของเมืองโนวา สกอตดา ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านในเมืองโนวา สกอตดา มีความซาบซึ้งและภูมิใจในด้านดนตรีพื้นบ้านของตนเอง และพยายามที่จะสืบทอดความรู้ให้แก่ลูกหลาน โดยวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ปฏิบัติคือ การไปร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน

ทาแวง (Tawang. 1995: 2118-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและรูปแบบการคิดเรื่องการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรดูแลสุขภาพว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว ช่วยให้เรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลสุขภาพแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ยังให้ผลสัมฤทธิ์คงเดิม เมื่อนำไปใช้สอนกับท้องถิ่นในลักษณะเดียวกัน การนำไปสอนพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ด้านการฝึกอบรม ส่วนด้านเนื้อหา ด้านทักษะ และโดยรวมไม่แตกต่างกัน สำหรับรูปแบบการคิด ด้านความรู้ ความจำ ด้านความเข้าใจ และโดยรวมไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น คือองค์ความรู้ความสามารถและทักษะของคนที่เกิดจากการสั่งประสพการณ์ เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการปลูกจิตสำนึกผู้เรียนให้เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จาก 7 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดเศวตฉัตร โรงเรียนวัดทองเพลง โรงเรียนวัดสุทธาราม โรงเรียนวัดทองนพคุณ โรงเรียนวัดทองธรรมชาติ โรงเรียนวัดพิชัยญาติ และโรงเรียนวัดสุวรรณ จำนวน 180 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2552 จำนวน 123 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของเครซี; และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608 - 610) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 123 คน จากนั้นจึงทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้นในการสุ่มและเทียบสัดส่วน จากนั้นจึงสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้ครูปฏิบัติการสอนโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 27 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 96 คน ปรากฏ ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน	ประชากร (จำนวน)		ตัวอย่าง (จำนวน)
	ครู	โรงเรียน	ครู
โรงเรียนขนาดเล็ก	30	3	27
โรงเรียนขนาดใหญ่	150	4	96
รวม	180	7	123

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ฉบับ ใช้สอบถามครูปฏิบัติการสอน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ และขนาดของโรงเรียน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 บทบาท คือ 1) การจัดทำหลักสูตร 2) การประเมินผลการเรียน 3) การสนับสนุนทรัพยากร 4) การจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมและตรงตามเนื้อหาของเรื่องที่ทำวิจัย

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามตามแนวความคิดของลิเคิร์ต (Likert Scale) และศึกษาหลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พัฒนาปรับปรุงแบบสอบถามให้สอดคล้องเหมาะสมตรงตามเนื้อหาของเรื่องที่ทำวิจัย

3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องให้มีความสมบูรณ์
4. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงเรียบร้อยแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ดังรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นข้อคำถามกับความมุ่งหมายขอบเขตการศึกษาหรือข้อมูลที่ต้องการ
5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ภายใต้การควบคุมของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try – out) แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 4 ด้าน เท่ากับ .9626 โดยในด้านการจัดทำหลักสูตร มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8487 ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9340 ด้านการสนับสนุนทรัพยากร มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9152 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9124
6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพ มาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ตามวิธีการ และขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตราชการจากคณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปถึงผู้อำนวยการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือเก็บข้อมูลจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการดำเนินการแจกแบบสอบถามจำนวน 123 ฉบับ จากนั้นได้รวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง โดยการนัดหมาย วัน เวลา เป็นการล่วงหน้า จึงได้แบบสอบถามคืน จำนวน 123 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด ได้รับแบบสอบถามที่ใช้วิเคราะห์จำนวน 123 ฉบับ

2. ลงรหัสค่าของตัวแปรแบบสอบถามและป้อนข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

3. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครูจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และขนาดของโรงเรียน เพื่อหาค่าความถี่ และหาค่าร้อยละ

แบบสอบถามตอนที่ 2 ตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่เป็นคำตอบแสดงความเห็นของครูปฏิบัติการสอนต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น 4 บทบาท คือ การจัดทำหลักสูตร การประเมินผลการเรียน การสนับสนุนทรัพยากร การจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โดยกำหนดน้ำหนักคะแนนดังนี้

ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	ได้คะแนน	5 หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทมากที่สุด
ระดับการปฏิบัติมาก	ได้คะแนน	4 หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทมาก
ระดับการปฏิบัติปานกลาง	ได้คะแนน	3 หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทปานกลาง
ระดับการปฏิบัติน้อย	ได้คะแนน	2 หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทน้อย
ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด	ได้คะแนน	1 หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทน้อยที่สุด

นำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้เปรียบเทียบการแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของ วิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามแบบรายด้านด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach. 1970: 161)

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean: \bar{X})

2.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

ทดสอบสมมติฐานในข้อ 1 เปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA)

ทดสอบสมมติฐานในข้อ 2 เปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ใช้การทดสอบที (t - test) แบบ Independent Sample

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน
สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อให้การนำเสนอเป็นไปตามลำดับขั้นตอนผู้วิจัยจึงได้กำหนดหัวข้อไว้ดังนี้ คือ
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในการแจกแจงแบบที (t – distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในการแจกแจงแบบเอฟ (F – distribution)
df	แทน	ระดับชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
SS	แทน	ผลรวมของส่วนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Squares)
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็นของค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ
จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ
จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 4 บทบาทของผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ
จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดเล็ก สำนักงานเขตคลองสาน
สังกัดกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และขนาดโรงเรียน ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ จำนวน และร้อยละ ผลปรากฏดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของครูผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และขนาดของโรงเรียน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มสาระการเรียนรู้		
คณิตศาสตร์	16	13.0
ภาษาไทย	15	12.2
วิทยาศาสตร์	15	12.2
สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม	15	12.2
ศิลปะ	15	12.2
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	16	13.0
สุขศึกษาและพลศึกษา	15	12.2
ภาษาต่างประเทศ	16	13.0
รวม	123	100.0
ขนาดของโรงเรียน		
ขนาดเล็ก	27	22.0
ขนาดใหญ่	96	78.0
รวม	123	100.0

จากตาราง 2 พบว่า ครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถามปฏิบัติการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 15 - 16 คน คิดเป็นร้อยละ 12.2 - 13.0 ส่วนใหญ่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 78.0

ตอนที่ 2 วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลปรากฏดังตาราง 3 - 10

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติในบทบาทการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม 4 ด้าน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านการจัดทำหลักสูตร	4.13	.53	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล	3.91	.63	มาก
ด้านการสนับสนุนทรัพยากร	3.87	.61	มาก
ด้านการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน	3.94	.63	มาก
รวม	3.96	.55	มาก

จากตาราง 3 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยตามลำดับดังนี้ ด้านการจัดทำหลักสูตร ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .53) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = .63) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = .63) และด้านการสนับสนุนทรัพยากร ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .61)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติในบทบาทการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดทำหลักสูตร จำแนกเป็น รายข้อ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.10	.71	มาก
2. จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู และผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีการบูรณาการ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.34	.70	มาก
3. ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้บูรณาการกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.24	.71	มาก
4. จัดทำแผนงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ร่วมกับหลักสูตรสถานศึกษา	4.20	.69	มาก
5. จัดให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่มีการบูรณาการ ระหว่างหลักสูตรแกนกลางกับท้องถิ่นแก่บุคลากร	4.02	.74	มาก
6. ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับภูมิปัญญา ท้องถิ่นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	4.22	.67	มาก
7. ส่งบุคลากรในโรงเรียนให้เข้ารับการอบรมการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.88	.82	มาก
8. ดำเนินการใช้หลักสูตร ประเมินผลการใช้หลักสูตรและ ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้เหมาะสม	4.02	.79	มาก
รวม	4.13	.53	มาก

จากตาราง 4 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดทำหลักสูตร โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยตามลำดับ ได้แก่ จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู และผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีการบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = .70) ดำเนินการเลือก

เนื้อหาสาระของหลักสูตรให้บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .71) ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = .67)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติในบทบาทการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล จำแนกเป็นรายข้อ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. แต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบด้านการวัดผลด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.02	.76	มาก
2. เสนอแนะให้ความรู้แก่ครูในการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลกระบวนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน	3.99	.73	มาก
3. จัดให้มีแผนงานด้านการวัดผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน	3.99	.76	มาก
4. จัดทำกำหนดการและปฏิทินการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.91	.82	มาก
5. จัดทำเอกสารเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสภาพจริง	3.89	.80	มาก
6. ควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้	3.84	.78	มาก
7. นิเทศและติดตามการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.87	.74	มาก
8. นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู	3.74	.80	มาก
รวม	3.91	.63	มาก

จากตาราง 5 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = .63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยตามลำดับ ได้แก่ แต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบด้านการวัดผลด้านการจัดการเรียนการสอน

โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = .76) เสนอแนะให้ความรู้แก่ครูในการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลกระบวนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .73) จัดให้มีแผนงานด้านการวัดผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .76)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติในบทบาทการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสนับสนุนทรัพยากร จำแนกเป็นรายชื่อ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ประสานงานขอความร่วมมือเพื่อของบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน	3.85	.72	มาก
2. ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการใช้งบประมาณในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน	3.86	.78	มาก
3. วางแผนการปฏิบัติงานในการใช้จ่ายทรัพยากร	3.74	.80	มาก
4. กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการใช้ทรัพยากร	4.01	.78	มาก
5. ดำเนินการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.85	.84	มาก
6. สนับสนุนงบประมาณให้บุคลากรศึกษาดูงานการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.98	.76	มาก
7. ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	3.74	.82	มาก
8. การจัดทำแผนพัทธวารสารประชาสัมพันธ์งานและผลงานของหน่วยงานในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง	3.95	.69	มาก
รวม	3.87	.61	มาก

จากตาราง 6 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการสนับสนุนทรัพยากร โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยตามลำดับ ได้แก่ กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการใช้ทรัพยากร ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = .78) สนับสนุนงบประมาณให้บุคลากรศึกษาดูงานการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .76) การจัดทำแผนพับบารสารประชาสัมพันธ์งานและผลงานของหน่วยงานในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = .69)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติในบทบาทการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จำแนกเป็นรายข้อ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ดำเนินการแต่งตั้งบุคลากรผู้รับผิดชอบในการจัดแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน	3.98	.83	มาก
2. จัดทำนโยบายส่งเสริมการจัดหา จัดสร้าง หรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้สอดคล้องกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	3.89	.75	มาก
3. วางแผนการจัดวัสดุ อุปกรณ์ในการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน	3.95	.69	มาก
4. สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน	3.89	.78	มาก
5. จัดแหล่งเรียนรู้ และห้องปฏิบัติการกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.96	.76	มาก
6. ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่หลากหลาย	4.01	.77	มาก
7. จัดให้มีการบริการสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น หนังสือเสริมความรู้ สื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น	3.91	.80	มาก
8. ติดตาม ดูแล และประเมินผลระบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ	3.95	.77	มาก
รวม	3.94	.63	มาก

จากตาราง 7 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = .63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยตามลำดับ ได้แก่ ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = .77) ดำเนินการแต่งตั้งบุคลากรผู้รับผิดชอบในการจัดแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .83) จัดแหล่งเรียนรู้และห้องปฏิบัติการกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .76)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลปรากฏดังตาราง 8 - 10

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติในบทบาทการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามกลุ่มสาระ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดการเรียนการสอน		ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านการจัดทำหลักสูตร	กลุ่มสาระคณิตศาสตร์	4.03	.59	มาก
	กลุ่มสาระภาษาไทย	4.26	.57	มาก
	กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์	4.14	.44	มาก
	กลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ	4.30	.59	มาก
	กลุ่มสาระศิลปะ	4.03	.49	มาก
	กลุ่มสาระการงานอาชีพ ฯ	4.23	.62	มาก
	กลุ่มสาระสุขศึกษา ฯ	4.04	.52	มาก
	กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ	3.99	.40	มาก

ตาราง 8 (ต่อ)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดการเรียนการสอน		ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านการวัดและประเมินผล	กลุ่มสาระคณิตศาสตร์	3.68	.70	มาก
	กลุ่มสาระภาษาไทย	3.91	.59	มาก
	กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์	3.74	.57	มาก
	กลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ	4.22	.85	มาก
	กลุ่มสาระศิลปะ	4.03	.48	มาก
	กลุ่มสาระการงานอาชีพ ฯ	4.09	.72	มาก
	กลุ่มสาระสุขศึกษา ฯ	3.87	.49	มาก
	กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ	3.73	.51	มาก
ด้านการสนับสนุนทรัพยากร	กลุ่มสาระคณิตศาสตร์	3.60	.65	มาก
	กลุ่มสาระภาษาไทย	3.69	.46	มาก
	กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์	3.78	.53	มาก
	กลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ	4.11	.90	มาก
	กลุ่มสาระศิลปะ	4.08	.49	มาก
	กลุ่มสาระการงานอาชีพ ฯ	4.05	.67	มาก
	กลุ่มสาระสุขศึกษา ฯ	3.86	.37	มาก
	กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ	3.81	.54	มาก
ด้านการจัดสภาพแวดล้อมแหล่ง เรียนรู้ในโรงเรียน	กลุ่มสาระคณิตศาสตร์	3.73	.61	มาก
	กลุ่มสาระภาษาไทย	3.83	.62	มาก
	กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์	3.83	.63	มาก
	กลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ	4.23	.83	มาก
	กลุ่มสาระศิลปะ	4.09	.48	มาก
	กลุ่มสาระการงานอาชีพ ฯ	4.16	.65	มาก
	กลุ่มสาระสุขศึกษา ฯ	3.88	.57	มาก
	กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ	3.81	.53	มาก

ตาราง 8 (ต่อ)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน		ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
โดยรวม	กลุ่มสาระคณิตศาสตร์	3.76	.58	มาก
	กลุ่มสาระภาษาไทย	3.92	.47	มาก
	กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์	3.88	.47	มาก
	กลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ	4.21	.76	มาก
	กลุ่มสาระศิลปะ	4.05	.47	มาก
	กลุ่มสาระการงานอาชีพ ฯ	4.13	.64	มาก
	กลุ่มสาระสุขศึกษา ฯ	3.91	.43	มาก
	กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ	3.84	.44	มาก

จากตาราง 8 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดทำหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

การเปรียบเทียบที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA) ผลปรากฏดังตาราง 9

ตาราง 9 ค่าความแปรปรวนบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ (n = 123)

บทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดการเรียนการสอน	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. ด้านการจัดทำหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	7	1.57	.23	.79	.60
	ภายในกลุ่ม	115	32.63	.28		
	รวม	122	34.20			
2. ด้านการวัดและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	7	3.90	.56	1.42	.21
	ภายในกลุ่ม	115	45.24	.39		
	รวม	122	49.14			
3. ด้านการสนับสนุนทรัพยากร	ระหว่างกลุ่ม	7	3.83	.55	1.53	.16
	ภายในกลุ่ม	115	41.03	.36		
	รวม	122	44.86			
4. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน	ระหว่างกลุ่ม	7	3.73	.53	1.38	.22
	ภายในกลุ่ม	115	44.34	.39		
	รวม	122	48.07			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	7	2.60	.37	1.26	.28
	ภายในกลุ่ม	115	34.00	.30		
	รวม	122	36.60			

จากตาราง 9 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกัน โดยรวมและรายด้านมีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยการ
ทดสอบค่าที (t - test) ผลปรากฏดังตาราง 10

ตาราง 10 เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ
จัดการเรียนการสอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน

บทบาทผู้บริหารในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดการเรียนการสอน	ร.ร.ขนาดเล็ก		ร.ร.ขนาดใหญ่		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการจัดทำหลักสูตร	3.88	.49	4.19	.52	2.76*	.007
2. ด้านการวัดและประเมินผล	3.56	.50	4.00	.64	3.33*	.001
3. ด้านการสนับสนุนทรัพยากร	3.56	.50	3.96	.61	3.18*	.002
4. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน	3.58	.61	4.05	.60	3.54*	.001
รวม	3.65	.46	4.05	.54	3.55*	.001

จากตาราง 10 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ
จัดการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก
มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติโดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นว่ารระดับการปฏิบัติตาม
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนใน
โรงเรียนขนาดใหญ่มากกว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ
จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก

ตอนที่ 4 บทบาทของผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดเล็ก สำนักงานเขตคลองสาน สังกัด กรุงเทพมหานคร

โรงเรียนขนาดใหญ่

1. บทบาทของผู้บริหารด้านการจัดทำหลักสูตร

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดทำหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีการประชุมทุกปีร่วมกับคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตัวแทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน ผู้แทนวัดและผู้แทนครู เพื่อร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร จากนั้นจึงคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมนั้น จะเลือกการทำหัตถ์เพียงอย่างเดียวสำหรับนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรมนั้น จะคัดเลือกสถานที่สำหรับการเรียนรู้ตามความยากง่ายและระยะทางสำหรับการเดินทางไปแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ตรงตามความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชนและนักเรียน โดยผู้บริหารได้จัดให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรแก่บุคลากรในโรงเรียน และส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถบูรณาการได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ หลังจากจัดทำหลักสูตรเสร็จสิ้น ได้จัดให้มีการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อศึกษาข้อดีข้อเสียของหลักสูตร เพื่อนำมาประเมินหลักสูตรและนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง จะเห็นได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญมากในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น เพราะถือได้ว่าหลักสูตรจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ในการเป็นผู้ให้คำแนะนำและให้การตัดสินใจในการจัดทำหลักสูตร ประกอบกับจำนวนบุคลากรในโรงเรียนมีจำนวนเพียงพอต่อการจัดทำหลักสูตร โดยสามารถแบ่งเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระ อีกทั้งยังมีการจัดโครงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและโครงการเดินเพื่อการเรียนรู้มารองรับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ทำให้กระบวนการจัดทำหลักสูตรเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

2. บทบาทของผู้บริหารด้านการวัดและประเมินผล

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ผู้บริหารมีบทบาทในการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบในการวัดและประเมินผล จากนั้นผู้บริหารและคณะกรรมการด้านการวัดและประเมินผลร่วมกันจัดทำกำหนดการสอนและปฏิทินในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม รวมทั้งร่วมกันจัดทำหลักฐานเอกสารสำหรับการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญได้ให้คณะครูได้จัดทำเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ใน

การจัดการเรียนการสอน เพื่อนำมาใช้ในการประเมินกิจกรรมที่ประกอบในการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น เช่น ใบงาน ใบประเมินชิ้นงาน (หัวข้อนิจ) เป็นต้น อีกทั้งผู้บริหารได้จัดให้มีการนิเทศติดตามการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งนำผลที่ได้มาปรับปรุงการสอนของครูผู้สอน เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นในปีการศึกษาถัดไป จะเห็นได้ว่ากระบวนการในการวัดและประเมินผลมีความสำคัญมากต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักเรียน เพื่อประเมินคุณภาพของหลักสูตรการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ด้านการสนับสนุนทรัพยากร

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ผู้บริหารมีบทบาทในการประสานงานขอความร่วมมือเพื่อขอจัดงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการใช้งบประมาณในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการที่ตั้งจะมาจากบุคลากรในโรงเรียน ตัวแทนผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน เพื่อร่วมกันตรวจสอบการใช้งบประมาณและจะมีการเปลี่ยนคณะกรรมการทุกปี อีกทั้งผู้บริหารยังมีบทบาทที่สำคัญในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการสนับสนุนงบประมาณให้บุคลากรได้ศึกษาดูงานนอกสถานที่และหลากหลายทุกปี เพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนได้ยังส่งเสริมให้ครูได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการจัดทำแผนพับ เพื่อประชาสัมพันธ์ผลงานของนักเรียนในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน จะเห็นได้ว่าผู้บริหารได้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานด้านการสนับสนุนทรัพยากร โดยผู้บริหารต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและวัด ในการติดต่อประสานงานกับวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักเรียน รวมถึงการขอขบประมาณสนับสนุนในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

4. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ผู้บริหารได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการจะได้มาจากครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างน้อยกลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 2 คน เพื่อร่วมกันจัดนโยบายส่งเสริม พัฒนา และจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โดยผู้บริหารจะร่วมกับคณะกรรมการในการวางแผนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ให้เหมาะสมเพียงพอแก่ความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งร่วมกันวางแผนจัดหาแหล่งเรียนรู้และห้องปฏิบัติการกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้หลากหลาย โดยการจัดให้มีการเข้าค่ายวิชาการเพื่อให้นักเรียนได้มี

การเข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งผู้บริหารยังมีบทบาทในการจัดให้มีการบริการสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น หนังสือ หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับประวัติของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญในเขตคลองสาน เป็นต้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่มาที่ไปของชุมชนของตนเอง สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือผู้บริหารได้มีการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกๆ ปี

โรงเรียนขนาดเล็ก

1. ด้านการจัดทำหลักสูตร

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดทำหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร จากนั้นจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู และผู้ปกครองเพื่อวางแผนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาทุกปี โดยได้มีการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะแยกออกเป็นสายชั้นในแต่ละชั้นจะเลือกเนื้อหาที่ไม่เหมือนกัน เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เลือกเรียนรู้เรื่องการทำขนมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เลือกเรียนรู้เรื่องการปั้น เป็นต้น ทำให้เนื้อหาในแต่ละปีการศึกษาจะไม่เหมือนกัน วิทยากรที่จะร่วมให้ความรู้และร่วมจัดทำหลักสูตรจะเป็นผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนของตนเอง ผู้บริหารได้จัดให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรแก่นักบุคลากรในโรงเรียน และส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้มีการดำเนินการจัดทำหลักสูตร หลังจากจัดทำหลักสูตรเสร็จสิ้น จัดให้มีการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อศึกษาข้อดีข้อเสียของหลักสูตร เพื่อนำมาประเมินหลักสูตรและนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง สำหรับจำนวนบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กนั้นไม่เพียงพอในการแบ่งเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยครูหนึ่งท่านอาจจะอยู่ได้หลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทำให้กระบวนการจัดทำหลักสูตรในโรงเรียนขนาดเล็กค่อนข้างจะมีปัญหาขาดความหลากหลายในการจัดกิจกรรมเพื่อบูรณาการให้ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

2. บทบาทของผู้บริหารด้านการวัดและประเมินผล

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ผู้บริหารมีบทบาทในการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบในด้านการวัดและประเมินผล จากนั้นผู้บริหารและคณะกรรมการด้านการวัดและประเมินผลร่วมกันจัดทำกำหนดการสอนและปฏิทินในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งร่วมกันจัดทำหลักฐานเอกสารสำหรับการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ที่สำคัญได้ให้คณะครูได้จัดทำเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำมาใช้ในการประเมิน

กิจกรรมที่ประกอบในการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น เช่น ใบงาน ชิ้นงาน เป็นต้น ซึ่งชิ้นงานและใบงานที่ได้นั้นจะขาดความหลากหลาย เนื่องจากจำนวนนักเรียนและบุคลากรที่ค่อนข้างน้อย ด้านการนิเทศติดตามการเรียนการสอนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารจะมีการนิเทศติดตามอยู่เป็นประจำ และมีการนำผลการนิเทศมาแจ้งให้ครูผู้สอนทราบ เพื่อให้ครูผู้สอนนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

3. ด้านการสนับสนุนทรัพยากร

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ผู้บริหารมีบทบาทในการจัดของงบประมาณจากภาครัฐ ส่วนภาคเอกชนจะเป็นงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองหรือวิทยากรที่มาให้ความรู้ในแต่ละสายชั้น การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการใช้งบประมาณก็จะเป็นครูทั้งโรงเรียนร่วมกันเป็นคณะกรรมการ นอกจากนั้นผู้บริหารยังมีบทบาทในการส่งบุคลากรได้ศึกษาดูงานการจัดการศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตของตนเอง รวมทั้งสนับสนุนจัดให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนซึ่งจะอยู่ในรูปของวารสารของโรงเรียนที่จะออกเป็นประจำทุกๆ เดือน แต่จะไม่มีการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน จะเห็นได้ว่าบทบาทของผู้บริหารในด้านการสนับสนุนทรัพยากรค่อนข้างสำคัญ เนื่องจากได้โรงเรียนที่มีขนาดเล็กจะได้รับการจัดสรรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ค่อนข้างน้อย ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องขอความร่วมมือและสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน และวัดที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ

4. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ผู้บริหารจะดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อร่วมกันจัดนโยบายส่งเสริม พัฒนา และจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน แต่เนื่องจากสถานที่และงบประมาณของโรงเรียนขนาดเล็กจะมีน้อย ดังนั้นการจัดแหล่งเรียนรู้และห้องปฏิบัติการกลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนจึงมีข้อจำกัด จึงทำให้นักเรียนมีแหล่งเรียนรู้ค่อนข้างน้อย ผู้บริหารสถานศึกษาจึงแก้ปัญหาด้วยการจัดให้มีการบริการสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เช่น หนังสือ แผ่นพับ ซีดีรอม เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างทั่วถึงเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนของตนเอง รวมถึงส่งเสริมให้นักเรียนได้ออกไปใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนแทนที่จะเรียนรู้เฉพาะในโรงเรียนเพียงอย่างเดียว

กล่าวโดยสรุปบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กจะมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด โดยโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีโครงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและโครงการเดินเพื่อการเรียนรู้เข้ามาสนับสนุนการ

ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการสรุปโครงการทุกๆ ปี โดยประเมินโครงการจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง วิทยากรผู้ให้ความรู้ ผู้แทนวัด และผู้แทนชุมชน อีกทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีความพร้อมด้านบุคลากร สถานที่ งบประมาณ รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในการที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตคลองสาน ซึ่งจะเห็นได้จากการที่วิทยากรของชุมชนเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำหัวโขน ให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญในเขตคลองสานแก่นักเรียนทุกระดับชั้นของโรงเรียน ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กการดำเนินงานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจะจัดในรูปแบบของกิจกรรม แต่ไม่มีโครงการสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากความพร้อมของบุคลากรซึ่งในแต่ละโรงเรียนมีไม่เกิน 10 คน การสนับสนุนด้านงบประมาณโรงเรียนขนาดเล็กจะตั้งอยู่ในชุมชนที่มีขนาดเล็กทำให้คนในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่อนข้างน้อย ทางโรงเรียนจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองเข้ามาช่วยกันจัดกิจกรรมในรูปแบบของผู้ปกครองช่วยสอน ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาสอนในแต่ละปีการศึกษาจึงแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ปกครองในแต่ละปีการศึกษา รวมถึงผู้ปกครองที่เข้ามาช่วยสอนไม่มีความถนัดในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียน การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงออกมาในรูปแบบของกิจกรรมที่มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละปีการศึกษา

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูใน 4 ด้าน ได้แก่ การจัดทำหลักสูตร การวัดและประเมินผล การสนับสนุนทรัพยากร การจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จาก 7 โรงเรียน จำนวน 180 คน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2552 จำนวน 123 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขนาดโรงเรียนโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของ เครซี; และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608 - 610) จากนั้นจึงทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการเทียบสัดส่วน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ได้ครูปฏิบัติการสอนโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 27 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 96 คน แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

สมมุติฐานในการวิจัย

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกัน แตกต่างกัน
2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกัน

วิธีจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด
2. ลงรหัสค่าของตัวแปรแบบสอบถามและป้อนข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์
3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ดำเนินการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

สำเร็จรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของการตอบแบบสอบถามจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และขนาดของโรงเรียน เพื่อหาค่าความถี่ และหาค่าร้อยละ

แบบสอบถามตอนที่ 2 ตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น 4 บทบาท คือ การจัดทำหลักสูตร การประเมินผลการเรียน การสนับสนุนทรัพยากร การจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โดยกำหนดน้ำหนักคะแนนดังนี้

ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	ได้คะแนน	5	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทมากที่สุด
ระดับการปฏิบัติมาก	ได้คะแนน	4	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทมาก
ระดับการปฏิบัติปานกลาง	ได้คะแนน	3	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทปานกลาง
ระดับการปฏิบัติน้อย	ได้คะแนน	2	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทน้อย
ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด	ได้คะแนน	1	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทน้อยที่สุด

นำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้เปรียบเทียบการแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของ วิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง	ผู้บริหารมีบทบาทน้อยที่สุด

ทดสอบสมมติฐานในข้อ 1 เปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA)

ทดสอบสมมติฐานในข้อ 2 เปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ใช้การทดสอบที (t - test) แบบ Independent Sample

สรุปผลการวิจัย

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก
2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกัน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สำหรับครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. บทบาทของผู้บริหารของสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ จะมีความพร้อมและได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณด้านบุคลากร และความร่วมมือจากครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ มีบุคลากรน้อย และขาดครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดทักษะความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวិเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัด กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและอภิปรายผลจากข้อมูลค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นดังนี้อาจเนื่องมาจาก รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา ทำให้หลายๆ ฝ่ายได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นบุคคลในสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ อีกทั้งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการบัญญัติไว้ในมาตราต่างๆ ดังนี้ 1) ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง

รวมทั้งส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย (มาตรา 7) 2) ในการจัดทำสารของหลักสูตร สถานศึกษาจะต้องสอดคล้องกับความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อเนื่องในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (มาตรา 27) 3) ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน (มาตรา 29) 4) ในด้านบุคลากรทางการศึกษา แม้ว่าจะมีครูคณาจารย์เป็นหลัก แต่ในหลักการแล้วคงไม่เพียงพอที่จะบูรณาการในการเรียนการสอนได้ จึงให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ตลอดจนยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา (มาตรา 57) ดังนั้นโรงเรียนในสำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 7 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดเศวตฉัตร โรงเรียนวัดทองเปลง โรงเรียนวัดสุทธาราม โรงเรียนวัดทองนพคุณ โรงเรียนวัดทองธรรมชาติ โรงเรียนวัดพิชัยญาติ และโรงเรียนวัดสุวรรณ จึงได้มีนโยบายให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน จัดให้มีการเชิญปราชญ์ ชาวบ้านมาเป็นวิทยากร ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์จริงจากการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ จึงนับว่าเป็นการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติ ทองมา (2548: 114 - 115) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบกระบวนการบริหารการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ที่มีพื้นฐานความรู้ ทางการบริหารการศึกษาและประสบการณ์ฝึกอบรมแตกต่างกัน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 มีกระบวนการบริหารการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลงานวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ ลอยลม (2547: 88 - 89) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำภูมิปัญญา

ท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญ มีคุณค่ายิ่งต่อวิถีการดำเนินชีวิต มีส่วนสำคัญต่อการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชน และที่สำคัญคือเป็นรากฐานการศึกษาค้นคว้าความรู้ และทักษะการปฏิบัติที่เกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์ของคนในอดีต ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนานำไปใช้ และถ่ายทอดสืบต่อไป

2. สำหรับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกัน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่สถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญของผู้บริหาร ครู และท้องถิ่นในการที่จะสร้างคุณภาพการศึกษาให้ก้าวสู่สากล อีกทั้งมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายใน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ให้ความสำคัญกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการกำหนดมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านครู และมาตรฐานด้านผู้บริหารไว้ดังนี้ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 3.4 กล่าวไว้ว่านักเรียนมีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นและของไทย โดยนักเรียนมีการรับรู้ข้อมูล เห็นความสำคัญ ช่วยกันดูแลรักษาสืบทอดศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นและของไทย และชื่นชมในเอกลักษณ์ความเป็นไทย ส่วนมาตรฐานด้านครู ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ในมาตรฐานที่ 12 ตัวบ่งชี้ที่ 12.4 ครูมีการผลิตสื่อ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและตนเอง โดยครูมีการผลิตสื่อ จัดหา ประยุกต์ใช้สื่อ / นวัตกรรม แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนและตนเอง และมาตรฐานด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 15 ตัวบ่งชี้ที่ 15.2 โรงเรียนมีสื่อ/นวัตกรรมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ โรงเรียนมีสื่อธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อ/นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนหรือเชื่อมโยงสื่อการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีระบบข้อมูลสารสนเทศของสื่อและนวัตกรรมของโรงเรียน และมีระบบการจัดการ การผลิต การใช้และการพัฒนาสื่อ/นวัตกรรม มาตรฐานที่ 16 ตัวบ่งชี้ที่ 16.3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย โดยโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพนักเรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย โดยมีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถพิเศษ ความถนัด และความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา นันทนาการ และภาษาต่างประเทศ กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม สืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามแนววิถีพุทธ วิถีธรรม จะเห็นได้ว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้นำภูมิปัญญา

ท้องถิ่นมาบูรณาการกับหลักสูตรของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทิ พงษ์ดนตรี (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการนำและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียน การสอนของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรีและเปรียบเทียบ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนแต่ละหมวดวิชา ผลการวิจัย พบว่าครูผู้สอนแต่ละหมวดวิชามีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของของสุดใจ อ่อนฤชา (2545: 75 -77) ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ใน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น: กรณีศึกษาสหวิทยาเขตภูเวียง ผลการวิจัย พบว่าผู้บริหารและหัวหน้าหมวดวิชา เห็นด้วยกับการสร้างความตระหนักแก่บุคลากรปรับหลักสูตรและ กระบวนการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ รอดสำราญ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา ท้องถิ่นในการเรียนการสอนทั้ง 8 กลุ่ม

3. สำหรับครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน โดยโรงเรียน ขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติที่สูงกว่าในทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดใหญ่ใน สำนักงานเขตคลองสานซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากรในโรงเรียน งบประมาณ และด้านความร่วมมือ ของชุมชน ส่งผลให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 2 ประเภท คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมและ ทัศนกรรม โดยมีการให้นักเรียนได้มีกิจกรรมเดินเพื่อการเรียนรู้ ให้นักเรียนได้เข้าไปเรียนรู้จากสถานที่ จริง เช่น วัดดอนงคาราม อุทยานเฉลิมพระเกียรติ โดยมีวิทยากรประจำสถานที่ให้ความรู้ ส่วนด้าน ทัศนกรรม มีผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้กับนักเรียนถึงในโรงเรียน เช่น การทำหัวโขน นักเรียนจะได้ เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งโรงเรียน แต่ความยากง่ายจะแตกต่างกันตามระดับชั้น ซึ่งการ ดำเนินงานนี้จะมีการประชุมและแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ จัดปฏิทินการปฏิบัติงาน จัดทำ หลักสูตร และบางโรงเรียนได้กำหนดความสำคัญไว้ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียนด้วยสำหรับโรงเรียนขนาด เล็กนั้นจะเป็นการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม คือ การเข้าไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ เช่น วัด พิพิธภัณฑ์ หรืออุทยานเฉลิมพระเกียรติ เนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ และนักเรียนสามารถ เข้าไปเรียนรู้ได้ง่าย โดยผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของชาลิดา รักใคร่ (2547: 92) ได้ ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียน การสอนตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัย

พบว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน สภาพปัญหา และความต้องการทั้งภาพรวม และรายข้อแตกต่างกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของศักดิ์ดา มหาอำนาจ (2548: 72 - 74) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ครูที่อยู่ใน โรงเรียนขนาดใหญ่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนมากกว่าครูที่อยู่ในโรงเรียน ขนาดกลาง

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรมีการจัดสรร งบประมาณให้เพียงพอ ทั้งในด้านวัสดุ - อุปกรณ์ และงบประมาณสำหรับค่าตอบแทนให้แก่วิทยากร ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้

1.2 ควรมีการจัดเครือข่ายครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและจัดให้มีการแลกเปลี่ยนครูภูมิปัญญา ท้องถิ่นในการถ่ายทอดความรู้ในแต่ละโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาสำรวจครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และจัดทำคู่มือเป็นข้อมูล สารสนเทศ สำหรับการคัดเลือกในการเชิญครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาถ่ายทอดความรู้และทักษะ ความสามารถให้แก่นักเรียนอย่างเหมาะสม

2.2 ควรมีการวิจัยประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล ภูประเสริฐ. (2544). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ก.พล (1996).
- (2547). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ปกรณศิลป์
พรินติ้ง.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2535). *หลักสูตรและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจนา บุญส่ง; และคณะ. (2545, มิถุนายน - พฤศจิกายน). *วารสารราชภัฏเพชรบุรี*. 11(1): 49-53.
- กิติมา ปริดีดิถก. (2532). *การบริหารและการนิเทศเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: อักษรวิชาการพิมพ์.
- กรมวิชาการ. (2539). *รายงานการวิจัย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา.
- (2542). *สรุปผลการประเมินสัมมนา เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียน
การสอนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา สำนักงาน ฯ.
- (2544). *แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
- (2545). *คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
(ร.ส.พ.).
- (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *แนวดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- จงดี เยือกเย็น. (2547). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด
การศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง*. วิทยานิพนธ์
ค.ม. (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี.
ถ่ายเอกสาร.
- ชัชวาล ทองดีเลิศ. (2547, ตุลาคม - ธันวาคม). *รู้จักนักคิด*. *วารสารสื่อพลัง*. 12(4): 18 - 25.
- ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์. (2541, กันยายน). *ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างไร*. *ปฏิรูปการศึกษา*. 1(1): 8.
- ชาลิดา รักใคร่. (2547). *สภาพปัญหาและความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ
จัดการเรียนการสอนตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา
จังหวัดลพบุรี*. วิทยานิพนธ์ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนคร.
ถ่ายเอกสาร.

- ชาติตรี สัมราญ. (2545). จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา เล่ม 1. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์.
- ชวน เพชรแก้ว. (2547, มกราคม - มีนาคม). การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน สถานการณ์ปัจจุบัน. วารสารสารภาษาไทย. 3(3): 14 - 21.
- ช่อ สันธนิพัฒน์. (2546, กรกฎาคม). ภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. วารสารวิชาการ. 6(7): 42 - 47.
- ชูศรี สุวรรณโชติ. (2544). หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย.
- ณรงค์ สักพันโรจน์. (2538). การจัดทำ อนุมัติและบริหารงบประมาณแผ่นดิน ทฤษฎีและปฏิบัติ. บพิธการพิมพ์: กรุงเทพฯ.
- ณิศนันท์ พลอามาตย์. (2545). ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน ประถมศึกษา: กรณีศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอบ้านด่าน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา).
บุรีรัมย์: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์. ถ่ายเอกสาร.
- ดุสิต ทิวถนอม. (2538). การเงินและงบประมาณโรงเรียน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ต่อศักดิ์ บุญเสือ. (2543). สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน จังหวัดลพบุรี. ลพบุรี: สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, เขตการศึกษา 6.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2546). ภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ถวิล เกื้อกุลวงศ์. (2530). การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ ทฤษฎีวิจัยและปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ถวิล มาตรเยี่ยม. (2544). การปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- เทียนฉาย กิระนันท์. (2530). แผนโครงการและงบประมาณ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ธวัช ปุณโณทก. (2537). การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น. ใน เอกสารการสอนระดับบัณฑิตศึกษา ชุดวิชาสารัตถะและวิทยาวิธีทางภาษาไทย หน่วยที่ 8 - 11. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ธำรง บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- นราทร เทพกิจ. (2542, กันยายน). การพัฒนาที่มงาน. วารสารการศึกษาเอกชน. 9(89): 33 - 37.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2533). *แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท.*

กรุงเทพฯ: กองแปลและวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์. (2533). *แหล่งวิทยาการในชุมชน. เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและ*

การใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน เล่ม 1 หน่วยที่ 1. นนทบุรี :มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

นิคม ชมภูหลง. (2545). *แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและจัด*

กิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 เรื่อง การ
สำรวจ (ฉบับปรับปรุง.) มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.

----- (2548). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.*

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ์. (2544). *แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างเพื่อเด็กมิได้สร้างเพื่อใคร.*

วารสารวิชาการ. 4(12): 26-33.

บังอร ฝ่ายสังจา. (2546). *การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนการสอนนอกโรงเรียนในจังหวัด*

ฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.

ปัญญา แก้วกัญญ. (2541). *ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา. ปฏิรูปการศึกษา. 1(3): 12.*

ประพันธ์ สุริหาร. (2542). *ศัพท์ทางการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 5. ขอนแก่น: คลังนานวิทยา.*

ประพนธ์ ปิยรัตน์. (2534). *ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต.*

นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประภาพร ซื่อลิตธิกุล. (2545, กันยายน - พฤศจิกายน). *ทีมงานแห่งความสำเร็จ. วารสารบริหาร*

การศึกษา มศว. 1(3): 38 - 40.

ประยูรศรี เจียวก๊ก. (2546). *การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน*

ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหาร
การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ประเวศ วะสี. (2534). *การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง*

ภูมิปัญญากับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

----- (2537). *ปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทสร้างสื่อ จำกัด.*

ปรีชา ทูติยาภรณ์. (2548). *บรรณนิทัศน์เรื่องภูมิปัญญาไทย. สารนิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา).*

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). *การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.*

- ปรียพร ศรีงาน. (2544). *สภาพ ปัญหา และความต้องการ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียน การสอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เปลื้อง ณ นคร. (2544). *พจนานุกรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.
- พิษณุ คำมิ่ง. (2545, มกราคม). *แนวทางในการทำงานเป็นทีม*. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*. 3(12): 5 - 10.
- พวงรัตน์ เกษรแพทย์. (2543). *การวางแผนกลยุทธ์สำหรับนักการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พจนนา เทียนธาดา. (2543). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน*. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ไพรัช เดชระรินทร์. (2531). *แนวคิดใหม่ในการพัฒนา เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการพัฒนา ชนบทไทย หน่วยที่ 5*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิญญู สาธว. (2526). *หลักการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ยุทธนา ปฐมวราชาติ. (2545, พฤษภาคม). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: แนวคิดเชิงปฏิบัติที่เป็น พื้นฐานสำคัญสู่การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับสถานศึกษา*. *วิชาการ*. 5(5): 11 - 18.
- ยุพา ทรัพย์ไตรรัตน์. (2537). *การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานการศึกษานอกโรงเรียน ภาค ตะวันออก*. ปรินญาณินพนธ์ ค.ม. (การศึกษานอกโรงเรียน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ยงยุทธ สาระสมบัติ. (2535, ธันวาคม). *ทีมดีมีประสิทธิภาพ*. *วารสารการศึกษากทม*. 16 (3): 23 - 29.
- ระวีวรรณ โพธิ์วัง; และคนอื่นๆ. (2547). *หลักการจัดการศึกษายุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). *ปฏิวัติการศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มติชน.
- รุ่งนภา รทสา. (2547). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับการเรียนรู้ระดับปฐมวัยในเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วนิดา สัมพันธ์พร. (2549). บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 1. งานนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2541). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ่อน 1999.
- วัดสุวรรณ โรงเรียน. (2545). โครงการเดินเพื่อการเรียนรู้. ใน ศาสนสถานและสถานที่สำคัญในชุมชน.
- วัตร สุขใจ. (2551). การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการของโรงเรียนบ้านยางครก อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระ. ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย ตันศิริ. (2539). โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต: แนวคิดและบทวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิต ประสมปลื้ม. (2540). หลักการสอน. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- วินิจ เกตุขำ. (2535). มนุษย์สัมพันธ์สำหรับผู้บริหารยุคใหม่. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2541). ครูกับการพัฒนาบทบาทที่ส่งเสริมสร้างคุณค่าวิชาชีพ การพัฒนาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ: กรณีศึกษากลุ่มไทยลาว. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร
- ศศิธร ทศเกษร. (2547). การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี: การวิเคราะห์ตามแบบจำลองแอชชัวร์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิชาโสตทัศนศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดา มหาอำนาจ. (2548). การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนคร. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริพงษ์ นวลแก้ว. (2540). การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

- สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2533). ภูมิปัญญาชาวบ้านรากฐานในการพัฒนาบ้านเมือง. *วารสารวัฒนธรรมไทย*. (29): 15 - 22.
- (2545). *การศึกษาภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สามารถ รอดสำราญ. (2546). *การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สมประสงค์ วิทย์เกียรติ; และคณะ. (2543). *รายงานการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา : คณะกรรมการการวิจัยการศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2535). *การนำหลักสูตรไปใช้ เอกสารชุดฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ สปจ./สปอ.ก.* กรุงเทพฯ: ศรุสภา.
- (2541). *แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545 - 2549. กรุงเทพฯ: ศรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). *แนวทางพัฒนาการดำเนินงานวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา, สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2551). *มาตรฐานการศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (ฉบับทดลอง)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สุชาติ ทองมา. (2548). *การเปรียบเทียบกระบวนการบริหารการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ที่มีพื้นฐานความรู้ ทางการบริหารการศึกษาและประสบการณ์ฝึกอบรมแตกต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ถ่ายเอกสาร.

- สุนทร บำเรอราช. (2536). *ความรู้เบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. ชลบุรี: ภาควิชาหลักสูตรการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุณี ทรัพย์ประเสริฐ. (2548). *การประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี*. สารนิพนธ์ กศม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ แสงศิลป์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2538). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์. (2533). *รากฐานแห่งชีวิต วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2546, มิถุนายน). *ภาพลักษณ์ของโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา*. *วิชาการ*. 6(6): 4.
- สมปอง รินทอง. (2550). *สภาพและปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศรีสะเกษ*. *วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.* (การบริหารการศึกษา). ศรีสะเกษ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. ถ่ายเอกสาร.
- อนุตร์ ขอสันติวิวัฒน์. (2548). *การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา ท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา*. *วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.* (การบริหารการศึกษา). ภูเก็ต: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ ภูเก็ต. ถ่ายเอกสาร.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2536). *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.
- อังกูล สมคะเนย์. (2535). *สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้พัฒนาหลักสูตรใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี*. *วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.* (บริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- (2543). *เราจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียน การสอนได้อย่างไร*. อุบลราชธานี: สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี.
- อุดม เขยกีวงศ์. (2545). *หลักสูตรท้องถิ่น: ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

- อำนาจ ทองโปร่ง และศิริพงษ์ เศาภายน. (2547). *หลักการบริหารงบประมาณและการเงิน โรงเรียน*.
กรุงเทพฯ: ชั่วฟ้าไฟฟ่.
- อำภา บุญช่วย. (2533). *การบริหารงานวิชาการโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร์.
- Krejcie, Robert, B.;& Morgan, Daryle W. (1970). Determining Sample Size For Research
Activity. *Journal of Education and Psychological Measurement*. 30(3): 607-610.
- Mackay, John Wisdom. (1995). *Country Music Performance in Northern Nova Scotira*.
Canada: Memorial University of Newfoundland.
- Tawang, Vivian. (1995). Curriculum Development and Cognitive Style: Competency
Ingenetic Counseling. *Dissertation Abstracts International*. 56(6):2118 - A.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น
มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา

สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มี 2 ตอน คือข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือข้อความที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ปฏิบัติการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้

- คณิตศาสตร์
- ภาษาไทย
- วิทยาศาสตร์
- สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- ศิลปะ
- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- สุขศึกษาและพลศึกษา
- ภาษาต่างประเทศ

2. ขนาดของโรงเรียน

- ขนาดเล็ก
- ขนาดใหญ่

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อความที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โปรดอ่านข้อความและเลือกคำตอบที่ท่านคิดว่าตรงกับท่านมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ต้องการเพียงช่องเดียวเท่านั้น

- 5 หมายถึง ผู้บริหารมีบทบาทในเรื่องนั้นมากที่สุด
- 4 หมายถึง ผู้บริหารมีบทบาทในเรื่องนั้นมาก
- 3 หมายถึง ผู้บริหารมีบทบาทในเรื่องนั้นปานกลาง
- 2 หมายถึง ผู้บริหารมีบทบาทในเรื่องนั้นน้อย
- 1 หมายถึง ผู้บริหารมีบทบาทในเรื่องนั้นน้อยที่สุด

ข้อที่	บทบาทของผู้บริหาร	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
การจัดทำหลักสูตร						
1.	แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
2.	จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู และผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีการบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น					
3.	ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น					
4.	จัดทำแผนงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ร่วมกับหลักสูตรสถานศึกษา					
5.	จัดให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่มีการบูรณาการระหว่างหลักสูตรแกนกลางกับท้องถิ่นแก่บุคลากร					
6.	ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้					
7.	ส่งบุคลากรในโรงเรียนให้เข้ารับการอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น					
8.	ดำเนินการใช้หลักสูตร ประเมินผลการใช้หลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้เหมาะสม					
การวัดและประเมินผล						
9.	แต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบด้านการวัดผลด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น					
10.	เสนอแนะให้ครูในการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลกระบวนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน					
11.	จัดให้มีแผนงานด้านการวัดผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน					
12.	จัดทำกำหนดการและปฏิทินการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น					

ข้อที่	บทบาทของผู้บริหาร	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
13.	จัดทำเอกสารเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสภาพจริง					
14.	ควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้					
15.	นิเทศและติดตามการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น					
16.	นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู					
การสนับสนุนทรัพยากร						
17.	ประสานงานขอความร่วมมือเพื่อขอของบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน					
18.	ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการใช้งบประมาณในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน					
19.	วางแผนการปฏิบัติงานในการใช้จ่ายทรัพยากร					
20.	กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการใช้ทรัพยากร					
21.	ดำเนินการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น					
22.	สนับสนุนงบประมาณให้บุคลากรศึกษาดูงานการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น					
23.	ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน					
24.	การจัดทำแผนพับบารสารประชาสัมพันธ์งานและผลงานของหน่วยงานในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง					

ข้อที่	บทบาทของผู้บริหาร	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
การจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน						
25.	ดำเนินการแต่งตั้งบุคลากรผู้รับผิดชอบในการจัดแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน					
26.	จัดทำนโยบายส่งเสริมการจัดหา จัดสร้าง หรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้สอดคล้องกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน					
27.	วางแผนการจัดวัสดุ อุปกรณ์ในการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน					
28.	สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน					
29.	จัดแหล่งเรียนรู้ และห้องปฏิบัติการกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น					
30.	ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่หลากหลาย					
31.	จัดให้มีการบริการสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น หนังสือเสริมความรู้ สื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น					
32.	ติดตาม ดูแล และประเมินผลระบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ					

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. นายอุดมศักดิ์ นาคี	ผู้อำนวยการกองเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน
สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
3. นายโสภณ คำนึ่งเนตร	นักวิชาการศึกษา 7 ว
กลุ่มงานประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา
สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
4. นางนภาวัลย์ จุลเสวก	ผู้อำนวยการโรงเรียน วิทญฐานะชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุวรรณ
สำนักงานเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร
5. นางสาววีรวรรณ ยุทธนากรชัย	ผู้อำนวยการโรงเรียน วิทญฐานะชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสี่สุก
สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ค

หนังสือขอเชิญผู้เชี่ยวชาญและขอความร่วมมือเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ 0519.12/1๗๗๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๔ มีนาคม 2553

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการกองเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

เนื่องด้วย นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาผู้ผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวิฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067, 0-2649-5070 กด 110

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085-685-7227

ที่ ศธ 0519.12/1971

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๖ มีนาคม 2553

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุวรรณ

เนื่องด้วย นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ท่าน เป็นผู้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067, 0-2649-5070 กด 110

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085-685-7227

ที่ ศธ 0519.12/1๙๗๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๔ มีนาคม 2553

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสี่สุก

เนื่องด้วย นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาผู้ผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067, 0-2649-5070 กด 110

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 085-685-7227

ที่ ศธ 0519.12/1933

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๔ มีนาคม 2553

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา

เนื่องด้วย นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ นายโสภณ คำเนิ่งเนตร นักวิชาการศึกษา 7 ว เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067, 0-2649-5070 กด 110

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 085-685-7227

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 5730

ที่ ศธ 0519.12/1974

วันที่ ๑๔ มีนาคม 2553

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสอบถามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 5730

ที่ ศธ 0519.12/1974

วันที่ 24 มีนาคม 2553

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519.12/1๗๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๔ มีนาคม 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา

เนื่องด้วย นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอให้ครู จำนวน 30 คน ในโรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดสำนักการศึกษา เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ในระหว่างเดือนมีนาคม 2553

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067, 0-2649-5070 กด 110

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 085-685-7227

ที่ ศธ 0519.12/1๙๗๖

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๔ มีนาคม 2553

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา

เนื่องด้วย นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ครู จำนวน 123 คน ในโรงเรียนวัดสุวรรณ โรงเรียนวัดทองเพลาง / โรงเรียนวัดเสวตฉัตร / โรงเรียนวัดสุทธาราม / โรงเรียนวัดทองนพคุณ / โรงเรียนวัดทองธรรมชาติ และ โรงเรียนวัดพิชัยญาติ สังกัดสำนักงานการศึกษา ตอบแบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ในระหว่างเดือนมีนาคม 2553

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067, 0-2649-5070 กด 110

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 085-685-7227

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางสาวศศิธร ธรรมโสภิต
วัน เดือน ปีเกิด	9 เมษายน 2520
สถานที่เกิด	อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	546 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 32 แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู รับเงินเดือนในอันดับคศ.1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดสุวรรณ แขวงคลองตันไทร เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร 10600
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2530	ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนโสมสิตสโมสร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2537	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนสตรีวัดระฆัง กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2542	ปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต (การประถมศึกษา) จากสถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2553	ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร